

YAPRAK DÖKÜMÜ

YAPRAK DÖKÜMÜ

Piyas 4 perde

Yazan : Resat Nuri Güntekin.

SAHİSLAR

✓ ALI RIZA	: 60 yaşında.	
✓ SEVKET	: 23 yaşında.	Oğul
✓ NAILİ	: 55 yaşında.	Ferhunda'nın karısı
✓ ABDÜLVEHAP	: 40 yaşında.	Sarıyer'li beyin
MUZAFFER	: 35 yaşında.	De. ortukdağı
SÜREYYA	: 30 yaşında.	De. ortukdağı
SERMED BEY	: 65 yaşında.	Kahırca
ABBAS	: 50 yaşında.	Kahırca
✓ VEHBI	: 50 yaşında.	Abdülvehap'ın karısı
TAHSİN	: 19 yaşında.	
✓ HAYRIYE	: 50 yaşında.	- Kızı
FIKRET	: 26 yaşında.	- Kızı
✓ FERHUNDA	: 28 yaşında.	- Sarıyer'li beyin
✓ LEYLÂ	: 19 yaşında.	- Kızı
✓ NECLA	: 17 yaşında.	- Kızı
✓ AYŞE	: 12 yaşında.	- Kızı

Memurlar, müteaktiler, kadınla erkekli misafirler...

BİRİNCİ PERDE

TABLO I

*“Altınyaprak tütün şirketinde bir büro..
Yapı ve eşyası eski tertip.. Sağda kapı.. sol
köşede Ali Rıza Bey’in masası... Dipte evrak
dolapları. Solda bir asma saatin altında uzun
bir elbise askısına asılmış birkaç acayip şap-
ka ve eski pardesü.. Süreyya, ortadaki masa-
nın kenarına oturarak ayaklarını sallandı-
rılmış. Muhtelif yaşda yedi memurdan dördü
Süreyya’nın etrafında.. Üçü masalarında otur-
dukları yerden onu dinliyorlar... Çok fakir ki-
yafetli, ikisinin başında kalpak var.. Bunlar-
dan birinin çenesi bağlıdır.. Ali Rıza Bey ken-
di köşesinde işiyle meşgul.”*

SAHNE I

*ALİ RIZA, SÜREYYA, YEDİ MEMUR
sonra MUZAFFER*

*“Perde açıldığı zaman dışarda paydos zi-
li çalmaktadır. Gözler gayri ihtiyari duvarda-
ki saate çevrilir.”*

*SÜREYYA, neşeli ve küstah jestlerle. — Peygam-
bere ilham bir mağarada gelmişti, bana da Altınyap-
rak anonim tütün şirketinin bir mağaradan pek farklı*

olmayan şu loş köşesinde geldi. Karşiki piyazcının lök gibi mideme oturmuş kuru fasulyesini eritmeğe çalışarak paydos zilini beklerken düşündüm ki, müdürümüz Muzaffer Bey'le aramda pek büyük zekâ farkı yok, bilgi farkı yok... Yahut varsa da benim aleyhime değil... (Memurların bir hareketine karşı gülerek.) Korkmayın burda değil, on dakika evvel otomobilini köprüde gördüm.. Evet düşündüm ki o otomobilde gezer, ben yerde, o Mir'de giyinir, ben hazırcılarda, hat-ta arasıra bitpazarında, o ıstakoz yer ben, burada hepinizle beraber zeytin peynir, lop yumurta ayın ilk haftasında da birkaç gün baş söğüşü.. Nihayet o müdür, ben hayatı onun dudağındaki iki kelimeye bağlı küçük muhasebe kâtibi.. Allah beni o yesin ben bakayın, o avurt zavurt etsin, ben kafa sallayım diye mi yarattı? Kır sür bu böyle mi gidecek, hem keşke para kazananların hepsi benim müdür gibi olsa.. (Biraz durduktan sonra.) Gene düşündüm ki bu memurluk denen şeyin esasında hayır yok. (Masadan atlayıp taklidini yaparak.) Bir alay saçlı, sakallı adam mektep çocukları gibi sıraya girmiş, ardarda birbirinin kuyruğuna yapışmış yerinde sayıyor. Bulduğu yerde ne kadar tepinsen, önündekini ne kadar kakışlasan nafiye... Bilmem kaç yıl geçecek, bilmem kim atılacak veya ölecek, bilmem kimin keyfi yerine gelecek ve sen bir adım ilerliyeceksin. Ölme eşeğim hikâyesi... Onun için ya devlet başa, ya kuzgun leşe dedim kendimi bu sürüden, yani (Etrafını göstererek.) İçinde bulunduğumuz bu Altınyaprak anonim tütün şirketinden so-kağa kapıp koyuverdim... Hepiniz bana deli dediniz, intihar ediyorsun dediniz, hani ya... Aramızdan ayrı-lalı 2 ay var yok, çulu nasıl düzelttim ha?. (Manken

gibi önlerinde yavaş yavaş döner, gravatını, ipek mendilini, parlak iskarpinlerini gösterir.) Mamafih bir ahıksızlık mı yapıyorum, kimseye bir zararım mı dokunuyor? Ne gezer, sadece Havyar hanında tekgöz bir komisyoncunun yanında çalışıyorum... Tekdir ama neler görür o göz... Onun hesabına gümrükden mal kaçır. (Gülerek kendini toplar.) Çıkartıyorum, pardon. (Gürültülü gülmeler.) Şimdilik ehemmiyetsiz bir aylık. Eh bir parça da avanta... Ne saklamalı Allaha binbir bereket, geçinip gidiyoruz...

IHTİYAR, gençlere. — İşidin de ibret alın çocuklar... Benden geçti ama siz..... limon gibi suyumu sık-dılar....

SÜREYYA. — Uzağa gitmeyeceğim sade o Havyar hanında neler neler döndüğünü bilerseniz... Para oluk gibi akıyor. (Gözleri bir zamandan beri işini bırakarak kendisini dinlemeğe başlamış olan Ali Rıza'ya ilişir, bozulur gibi olur ve bir mektep çocuğu gibi ürkekleşmiş bir ses ve tavırla devam eder.) Beyefendi bu söylediklerim her halde hoşunuza gitmez, siz peygamber gibi insansınız. Fakat ne yapalım ki bu hergele hayatın hergele hakikatı..

ALİ RIZA, yumuşak ve biraz mahzun bir gülümsemeyle. — Bilirsiniz ki kimsenin fikrine karışmam çocuğum. Keyfinize, menfaatinize uygun her şeyi yapmakta serbestsiniz. Buradan hoşnut kalmadınız, başka yere giderseniz ve orada daha iyi kazanırsınız.. Bu sizin hakkınız çocuğum... (Biraz durarak.) Ancak bana darılmayın, başka bir cihetten size küçük bir sitemde bulunacağım. Dışarda daha iyi kazanıyorsunuz. Alâ... İnşallah gün günden de daha iyi olursunuz.. Fakat kendi köşelerinde çalışan kendi hallerinden, ha-

yatlarından hoşnut olan bir takım insanlarda hele bir çoğu çok genç, çok çocuk olan eski arkadaşlarınızda olmayacak bir takım arzular, isyanlar uyandırmak niçin? Zekânızdan eminim Süreyya Bey... Düşünürseniz belki bana hak vereceksiniz...

SÜREYYA, biraz tereddüitten sonra. — Bu acı hakikatleri söyleyen yalnız ben olsam kolay, Ali Rıza Beyefendi, söylesem olur biter.. Ne çare ki galiba harp sonrası adı verilmeye başlanan bu acaip ve karmakarışık yeni zaman insanları bu hakikatleri birbirinden değil, hayatın kendisinden, gazetelerin şeraiti hayatiye, şeraiti iktisadiye dedikleri şeylerden öğreniyorlar.. Büyük dünya harbinden sonra bütün dünyada bir garip uyanma oldu.. Buna buhran, çılgınlık diyenler de var.. 1925, insanı artık sizin ondokuzuncu asır sonunuzun insanı değil bu muhakkak.. Ampul yanacak, fakat gözler gene her şeyi gölge içinde görecek.. Olur mu böyle şey beyefendi? Gözlerin açılması hırsları, iştahları azdırdı, kimse artık kendi halinden memnun değil, bütün dünya için bu böyledir. Eski ahlâk kaidelerinizin bu sel önünde yıkılmamasına nasıl imkân görüyorsunuz?..

ALİ RIZA. — Ben eski bir adamım, anlaşmamıza imkân yok.. İnsanların paradan başka şeylerle mesut olabileceklerine inanarak yaşadım, o kanaatla öleceğim...

SÜREYYA. — Olabilir beyefendi.. İnsan ibadet veya musiki ile de mesut olabilir, çiçek veya çocuk yetiştirmekle de mesut olabilir, fakat bunların kökü de gene etraftaki havaya ve bir miktar dünyalığa dayanıyor beyefendi. Meselâ babasınız, çocuklarınızı kış çiçekleri gibi serde yaşatacak değilsiniz ya. (*Eliy-*

le işaretler yaparak.) Bu ayaklı çiçekler açık havadadır. Cam, kapı, anahtar deliği boşdur: Hele üstelik paranız da olmazsa çocuklarınız, âhır ömrünüzde size acı bir yaprak dökümü manzarasını seyrettirmekten başka bir şey yapamazlar...

ALİ RIZA, heyecanla yerinden doğrularak. — Yok yok, çocuğum, hayattan bu kadar ümidimizi kesmiyelim..

SÜREYYA, hafif bir alayla. — Öyle olur inşallah beyefendi... (*Memurlar toplanmaya başlarlar.*)

İHTİYAR. — Süreyya Bey'ciğim sana bir ufak borcum vardı, ayıp oldu amma, halden anlarsın. Bugün ancak iki lirasını verebileceğim, izin verirsen: Yoo heysini dersen o da mümkün, buraya kadar zahmet etmeğe hacet yok, ben seni arar bulurum.

SÜREYYA, bir kahkaha atarak. — Ne o? Sendeki alacağımı istemeğe mi geldim sandın?..

İHTİYAR. — Yok, ama borç borçtur.

SÜREYYA. — Alâ, gene öyle olsun, sonra verirsin.. Hem pek karıştırmaya gelmez, böyle ufak işleri... Kim bilir benim eski arkadaşlara ufak tefek ne borçlarım çıkar... Yahu iyi aklıma geldi, şimdi hep beraber çıkalım, size şöyle açık bir yerde birkaç kadeh bir şey içireyim.

İHTİYAR. — Benden paso, kovarlar beni bu kıyafetle götüreceğin yerden.

SÜREYYA. — Yok canım.

İHTİYAR, Alay ederek. — Seni böyle kimi kalpaklı, kimi at hırsız gibi bir gürükle görürlerse, hırsız kumpanyası sanırlar.

SÜREYYA. — Yok canım bilirler onlar adamımı?

İHTİYAR. — Hakikaten beni affet.

SÜREYYA. — Sensiz olmaz billahi, densizlik etme. (*Tehdit ederek.*) Ya gelirsın, yahut...

İHTİYAR. — Zorla mı götürürsün?

SÜREYYA. — Ne söylüyordun, demin borcun mu varmış ne bana, ya gelirsın yahut hepsini bir tahtada sayarsın şimdi.. Nasıl geliyor musun?

İHTİYAR, gülererek. — Gelmeyip de ne halt edeceğim, Allah cezası versin, (*Süreyya'yı göstererek.*) Ah para, çay semaveri gibi fıkır fıkır kaynatıyor, külhânbeyi. (*Onlar çıkmaya hazırlanırken, müdür Muzaffer, çantasıyla kapıyı açar.*)

MUZAFFER. — Merhaba çocuklar. (*Saate bakarak.*) Vakit mi? (*Süreyya'yı göstererek.*) Ne o sen burada mısın?..

SÜREYYA. — Arkadaşları yoklamağa geldim beyefendi.

MUZAFFER. — İşler iyi gidiyor ya..

SÜREYYA. — Yuvarlanıyoruz beyefendi..

MUZAFFER, kıyafetine bakarak. — İyi yuvarlanıyordunuz benziyorsunuz.

SÜREYYA. — Şikâyetim yok, çok şükür.

MUZAFFER, etrafa bakarak. — Bir hazırlık var sizde..

SÜREYYA. — Arkadaşlarla bir yerde oturup şöyle bir iki satır konuşalım dedik.

MUZAFFER. — Anlaşıldı, ziyafet var, peki ama ben neye iskartaya çıkarılıyorum anlayalım...

SÜREYYA. — Estağfurullah haddimiz mi? Biz eski kapı yoldaşları...

MUZAFFER. — Halt ettin bunda....

Süreyya. — Tenezzül ederseniz büyük şeref olur bizim için.. (*Gülererek.*) Fakat ben gene de cesaret edemeyeceğim. (*İhtiyarı göstererek.*) Demin baba pek hoş lâkırdı etti, bizi böyle acaip şapkalarla at hırsız gibi peşine takmaya utanmıyacak mısın dedi...

MUZAFFER, gülererek. — Yok canım ne münasebet, ben de gelirdim, fakat hakikaten tutuluyum bu akşam, alacağım olsun ama atlatmak yok..

SÜREYYA. — Haddimize mi düşmüş sizi atlatmak...

MUZAFFER, anladığını göstermek için. — Keserim dilini.. (*Memurlara.*) Haydi güzel eğlenin, iki satırlık lâkırdılardan birini de benim şerefime. (*İşaretle.*) Atmayı unutmayın haa, size bir de iyi haber vereyim, demin acaip şapkalardan bahsediliyordu ya, bu hafta içinde sizin hepinizin de birer cici şapkanız olacak, idare heyetinden karar aldım, size yirmişer lira şapka avansı verilecek. Hem bizimkisi devlet avansından da aynalı, parayı geri almayacağız; haydi hepinize uğurlar olsun. (*Onlar çıkarılırken Ali Rıza Bey yürür.*) Hocam bonjur, siz çıkmıyor musunuz?

ALİ RIZA. — Biraz daha işim var..

MUZAFFER. — Ehemmiyetli mi?.. Yarına kalmaz mı..

ALİ RIZA. — Kalabilir, ehemmiyetli değil, yalnız...

MUZAFFER. — Yalnız....

ALİ RIZA. — Sizi görmek istiyordum, o halde boş durmaktansa bir parça çalışayım dedim..

MUZAFFER. — Geleceğimi nereden biliyordunuz?..

ALİ RIZA. — Hastahaneye gittiğinizi, dönüşte tekrar uğrayacağınızı hademeden öğrendim..

MUZAFFER. — İşe dair mi?..

ALİ RIZA. — Hayır, hususi..

MUZAFFER. — Ehemmiyetli mi? Daha doğru-su uzun mu? Çünkü uzunsa yarına bırakmanızı rica edeceğim, sizinle konuşmaktan ne kadar zevk aldığımı bilirsiniz, fakat odamda bir iki telefonda sonra hemen çıkmaya mecburum, şu halde izin verirseniz yarına....

ALİ RIZA. — Zannedirim beş dakika kifayet edecek, af buyurun, rahatsız ediyorum, rahatsız etmekten ne kadar çekindiğimi bilirsiniz, fakat bu gece ya-tağında uyuyabilmem için bu mutlaka lâzım...

MUZAFFER, hafif bir endişeyle. — Yaaa, o halde ciddi bu mesele..

ALİ RIZA. — Öyle..

MUZAFFER. — Odama geçelim diyeceğim ama bir arkadaşla beraber geldik...

ALİ RIZA. — Burada da konuşabiliriz. (*Kısa bir sükût.*) Zannedirim hastahaneye daktilonuz Leman'ı yoklamağa gittiniz?..

MUZAFFER. — Evet oradan geliyorum..

ALİ RIZA. — Nasıl oldu?..

MUZAFFER. — İyi, hemen bir şeyi kalmamış, birkaç güne kadar çıkmaya hazırlanıyor, fakat ben bir ay izin vereceğim, iyice kendini toplaması lâzım.

ALİ RIZA. — Biraz evvel bir kadın buraya beni görmeğe geldi, Leman'ın annesiymiş..

MUZAFFER, şaşalamış. — Annesi mi? Ne mü-nasebet?

ALİ RIZA. — Ben de evvelâ şaşardım, fakat ağ-layarak konuşmaya başlayınca. (*Ali Rıza ayaktadır, Muzaffer onun masasına oturmuş, önündeki kâğıtlarla bir şeyler karalayarak, yüzüne bakmadan onu dinle-mektedir.*) Kadın Leman'ın geçirdiği ameliyatın be-nim o dakikaya kadar zannettiğim gibi bir apandisit ameliyatı olmadığını söyledi. (*Muzaffer'den cevap bekler, alamayınca devam eder.*) Söylediği doğruysa, ki doğrudur, yalan olmasına sebep yoktur, bu kıza kür-taj yapılmış, af buyurun, konuşmakta güçlük çekiyorum, kadının bana neler söylemiş olabileceğini bilmem tahmin buyurur musunuz? (*Muzaffer gene başını kal-dırmadan müphem bir işaret yapar.*) Kızın sizin etra-fınızda nasıl döndüğünü farkediyordum, fakat aklı-ma pek fena şey gelmiyordu, akli başının bir karış üstünde parmak kadar bir kız çocuğu, hele onun gi-bi küçük yaşında babasız kalmış, hemen hemen kim-sesiz bir çocuk, müdürünün nezaketine yanlış mâna verebilirdi, kendisini ona beyendirmeyi umabilirdi, ha-lini, vaziyetini nasıl takdir edebilecek biçare, ister misiniz bir aşk değilse bile boş bir ümit.. (*Muzaffer başını ellerinin içine almıştır.*) Ne yalan söyleyim, zihnim tehlikenin ancak bu kadarcığı üstünde dönüp dolaşıyordu, daha ötesini aklıma sığdıramıyordum, ta ki biraz evvel o kadın ellerime sarılarak ağlamaya başlayınca kadar... (*Fazla konuşmaya kuvveti kal-mamış gibi bir sandalyeye çöker.*)

MUZAFFER, toparlanır, yapacağını kararlaştır-mış gibi bir tavırla ayağa kalkar, bir sigara yakar, se-si açık fakat onunla göz göze gelmeğe çalışarak. — Hocam anladım, çok utanmakla beraber, size yalan söyleyecek değilim, hakikat maalesef daktilonun an-

nesinin anlattığı gibidir. (*Biraz acı ve alaylı.*) Eskilerin de dediği gibi, düşmez kalkmaz bir Allah; bu skandalin, çünkü başka bir kelime yoktur, hakikaten skandaldır; beni zaten sarsmış olacağımı tahmin edersiniz. Fakat kadının size başvurmasına da hemen o kadar üzülüm, Leman'ın ve bu meselenin ne alâkası var sizinle rica ederim, sizi rahatsız etmek niçin?

ALİ RIZA, ayağa kalkarak. — Müdürünün bu sözlerinde hürmetkâr memurlara karşı haklı bir şikâyet var..

MUZAFFER. — Estağfurullah, onu demek istemiyorum, yalnız...

ALİ RIZA. — Mevkiimi ve münasebetimizi takdir etmeyecek bir adam olmadığımı bilirsiniz.. Benimle alâkası olmayan bir işde amirimi tenkit etmek hakkını nereden aldığımı sormakda haklısınız, fakat ne yazık ki bu işle benim bir alâkam var, bu Leman'ı bana hemen hemen sokakta kalmış babasız bir çocuk olarak tanıttılar... Kendi çocuklarıma benzeyen babasız kızı sokağın ve açlığın tehlikelerine karşı korumak hayaliyle elinden tutup buraya getirmiş olan benim...

MUZAFFER. — Hocam ellerinizi öpeyim, şu âmirlik, memurluk işini bir tarafa bırakalım, ne münasebet canım; biz âmir, memur muyuz? Biz âdeta baba oğul gibiyiz. Düşününüz en müşkül bir günümüzde bize olan iyiliklerinizi, babam Amasya'ya sürüldüğü zaman intihar edecek kadar meyus ve hastaydı siz mutasarrıfınız. Ona kardeş gibi kollarınızı açtınız sadece ona bana senelerce babalık ettiniz, hocalık ettiniz, düşünün bir kere, bir memleketin mutasarrıfı

rıfı makam odasında resmi işlerini bırakıyor, bu sürgünün çocuğuna senelerce fransızca ve hesap okutuyor..

ALİ RIZA. — Estağfurullah çocuğum, o mutasarrıf da yıllarca memleket memleket dolaşıp yıprandı, ihtiyarladı, günün birinde kimi eşikte kimi beşikte beş çocukla İstanbul'a düştü. İstanbul gerçi onun memleketiydi, fakat orada bir sürgünden daha yalnızdı, o zaman da siz ona elinizi uzattınız, kimsenin artık yüzüne bakmak istemediği fakir mütekaidi değerinin çok üstünde bir aylıkla şirketinize mütercim yaptınız, şayet ona ufak bir borcunuz oldu zannediyorsanız bunu şahane bir tarzda ödediniz, sizden gördüğüm hürmeti unutmak mümkün mü?..

MUZAFFER. — Ali Rıza Bey sizin kadar çalışkan ve terbiyeli bir memura kim olsa öyle yapacaktı...

ALİ RIZA. — Altı sene benim gibi yaşlı bir adamın hayatında büyük şeydir, bir tanesi müstesna, çocuklarımı hemen hemen meydana çıkardım, bunlar sizin lütfunuzla olmuştur Muzaffer Bey, görüyorsunuz ki sizden gördüğüm iyiliği inkâr etmiyorum, bununla beraber bu acı meseleyi sizinle konuşmaya mecburdum, bu kızın kırılmış şerefini nasıl tamir etmek fikrindedesiniz.

MUZAFFER, Ali Rıza'ya zorla ellerinden tutup oturarak. — Oturunuz allahaşkına, şimdi siz de beni dinleyin. Ali Rıza Bey siz bu dünyada hemen hemen eşi kalmamış bir meleksiniz. Bu Leman vakası acıdır, fakat zihninizde büyüttüğünüz kadar fevkalâde bir şey değildir. Her gün her yerde birçok emsali

görülen bir vakadır. Anladığıma göre ne yapacağımı sormakla bana bu kızla evlenmeyi teklif ediyorsunuz olacak şey mi Ali Rıza Bey?. Bu Leman'ın benden evvel kaç kişiyle düşüp kalktığını biliyor musunuz?

ALİ RIZA. — Beyefendi oğlum, Leman ne de olsa iyiyi henüz ayırdetmeğe kudreti olmayan bir kız çocuğu ki...

MUZAFFER. — Size daha açık söyleyim Ali Rıza Bey, kürtağla alınan çocuğun babasının da kim olduğu şüpheli, kuvvetle zannediyorum ki, bunu biraz evvel ağlayarak ellerinize kapanan anası da biliyor, fakat muhtemel, babaların şimdilik en prezantabl olanı ben olduğum için bu şeref bana hasrediliyor. İğrenç bahsi sizinle bu kadar açık konuşurken yerin dibine giriyorum, ama ne yapayım ki ben de buna mecburum, başka yol yok..

ALİ RIZA. — İşin bu kadar mahrem taraflarına girmeyi zaten düşünmedim çocuğum, demek bu zavallı kıza yapılacak hiçbir şeyiniz yok, öğrenmek istediğim sade buydu.

MUZAFFER. — Onu biz aramızda çoktan hallettik, tazminat vereceğim.

ALİ RIZA. — Para tazminatı mı?

MUZAFFER, istemeden güler. — Bu zamanda paradan daha ciddi bir muavenet olabileceğine inanıyor musunuz? Biz Leman'la dakkor kalmıştık, fakat annesi. (*Tekrar ciddileşerek*). Şimdi izninizle ben de size bir sual sorayım, ben de sizin bir oğlunuz sayılırım, kendi oğlunuzun da böyle ne idiği belirsiz, yahut iyisi lüzumundan fazla belli bir Leman'la bir macerası olduğunu farzediniz, onu oğlunuzun karı diye almasına, sizin böyle bir kıızı gelinim diye bağrınıza,

nur gibi kızların arasına karıştırmanıza imkân var mı?.. Cevap istiyorum Ali Rıza Bey....

ALİ RIZA, zihni karışmış, elleriyle gözlerini kapayarak düşündükten sonra. — Hayır, hakkınız var...

MUZAFFER, sevinçle. — O halde anlaştık...

ALİ RIZA, gözlerini açarak. — Hayır anlaşmadık. Oğlum böyle bir şey yapsaydı, onu reddederdim, bir daha yüzüne bakmazdım..

MUZAFFER. — Ali Rıza Bey, tabii olalım, makul olalım, tekrar ediyorum, bunlar ana kız parti vurmak istiyorlar, sökmedi, fakat buna mukabil onlara ümitlerinden çok para yardımında bulunacağım, kendisi de anası da sıkıntıdan kurtulacaklar...

ALİ RIZA, dinlemiyerek. — Yazık oldu, yazık oldu..

MUZAFFER. — Hayır yazık olmadı inanın bana..

ALİ RIZA, hafifçe boynunu yana eğerek gülümser. — Onlar geçti artık, benim acıdığım onlar değil, kendi çocuklarım..

MUZAFFER. — Ne demek?

ALİ RIZA. — Çünkü artık sizden ayrılmaya mecburum..

MUZAFFER. — Rica ederim beyefendi, size ne yaptım?

ALİ RIZA. — Bilâkis şimdiye kadar bana iyilikten başka bir şey yapmadınız, demin de söylediğim gibi, en düşkün zamanımda elimden tutunuz, uzun memurluk hayatımda hiç kimseden görmediğim hürmeti gösterdiniz, fakat elimle buraya getirdiğim bu kızın başına bu hal geldikten sonra, nasıl kalırım, ne der herkes bana? Belki hatta şimdiden ne diyorlar? Oğlum böyle bir şey yapsa reddederim dedim, siz de bir

oğlumsunuz, reddediyorum, bundan tabii bir şey olamaz, bu ekmeği çoluk çocuğuma nasıl yediririm?..

MUZAFFER. — Rica ederim Ali Rıza Bey, beni de söyletin..

ALİ RIZA. — Zahmet etmeyin, ne söyleyeceğinizi biliyorum, bunlar belki doğrudur da, fakat benim ihtiyar kafamın alacağı şeyler değil. (*Parmağı ile takvimi göstererek.*) Ne tuhaf tesadüf, son ayığımı biraz evvel aldım, yarın artık gelmiyeceğim..

MUZAFFER. — Ali Rıza Bey görüyorum ki ne söylesem nafile, hiç olmazsa size başka türlü nasıl bir yardımda bulunabileceğim..

ALİ RIZA, sözünü keserek. — Artık sizden hiç bir yardım kabul etmeye mecburum, üzülmeyin benim için, elbette bir kolayımı bulurum..

MUZAFFER. — Tekrar görüşecek miyiz, hiç olmazsa

ALİ RIZA, gülmeğe çalışarak ve kâğıtlarını topluyarak. — Elbette çocuğum, elbette sizi görmeye geleceğim, gene görüşeceğiz, ona ne şüphe, ona ne şüphe..

(*Bu son sözler esnasında ortalık kararır.*)

BİRİNCİ PERDE BİRİNCİ TABLONUN SONU

BİRİNCİ PERDE

TABLO II

Ali Rıza Bey'in odası, sağda kapı, solda ve dipte panjurlar aralık, iki pencere, duvarlarda kütüphaneler, dolu kitap rafları, birkaç tablo, yazıhane, kanepeler, koltuk, bunların hepsi ucuz ve eski eşya, fakat çok temiz ve tertipli...

SAHNE I

ALİ RIZA, HAYRIYE, ŞEVKET, FİKRET

ALİ RIZA, karanlıkta sesi gelir. — Elbette çocuğum, elbette yine geleceğim, gene görüşeceğiz, ona ne şüphe dedim... (*Sahne aydınlanır, Ali Rıza ortada ayakta, ta karşısında oğlu Şevket, solunda kızı Fikret, sağında biraz arkasında ve açığında karısı Hayriye.*) Fakat kapıdan çıkarken onunla artık mahşerde yüzyüze gelmiyeceğimi biliyordum..

ŞEVKET, taşkın bir heyecanla. — İyi yaptın baba.

ALİ RIZA. — Çocuğum. (*Boynuna sarılacak gibi olur, kendini zapteder.*)

FİKRET, daha sakin, fakat aynı kanaatle. — Sen fena bir şey yapmış olamazsın baba, o kadar başka türlü adamsın ki...

ALİ RIZA. — Kızım...

ŞEVKET. — Başka ne yapabiliydin baba, biz bu ekmeği nasıl yerdik?..

HAYRIYE, *sakin düşünceli.* — Yavaş Şevket.. (Kocasının kendine döndüğünü görerek, biraz şaşkın.) Evimizde misafir var...

ALİ RIZA, *yavaş yavaş kendine hâkim olarak.* — Şevket, ben bütün hayatımda namuslu bir memur oldum, fakat iyi memur olmadım, (Oğlunun ve kızının bir hareketlerine karşı.) Öyledir.. Bu benim bir yaramdır, hayatımızın bu dönüm noktasında, yetişmiş çocuklarım ve karımla bir aile divanı kurduğum bu müşkül saatte herşeyi açık söylemeye mecburum, bir nev'i vicdan muhasebesi, evet fena memur oldum, fena iş yapmak korkusu ile hiç iş yapmadım, fenalığa karşı hatta sesimin çıkabileceği kadar haykıramadım da, hadiseler sel gibi akıp gitti etrafımda, ben gözlerimi kapattım ve kitaplarımın içinde kendimi unuttum, kitaplarım, bir de çocuklarım, (Sağdaki odaya bakarak hüzinle.) Bir kısmı maalesef geçmiş çocuklarım, bütün tesellim onlardır, fakat hiçbirisi üstünde senin kadar emeğim yoktur Şevket, (yüzüne bakmadan Fikret'in omuzuna kolunu koyarak.) Hatta ablanda bile, o benim gölgem de böyle tatlı ve derin, adeta kendi kendine yetişti, bütün gezginci memurlar gibi sizi üstüste üç sene aynı mektepte okutamadım, bu cihetten belki eksiklerin kaldı, fakat buna mukabil seni, hayalimdeki insan modeline göre işlemek için elimden geleni yaptım, bir çiçek meraklısı bahçesi ile oynar gibi oynadım seninle, (Eliyle kitapları göstererek.) Ben bunlara daldıkça zavallı annen nedir bu tükenmez kitap okuma diye hayret ederdi, inanır mısın ki sebebi sendin.

Şevket? Nihayet büyük imtihan günü geldi.. Bu gündən bahsediyorum oğulcuğum, derdimi olduğu gibi anlattım, hükmünü bekledim, kalbinden gelen o sesle verdiği cevap, emeğimin boşa gitmediğini gösterdi, ben kulağımda o sesle öleceğim..

ŞEVKET. — Benden başka şey nasıl beklerdin baba...

ALİ RIZA, *gene kendini toplayarak.* — Yalnız bir şey var ki asıl onu konuşmak lâzım, bu Altınyaprak şirketi bizim son ekmeğimizi, bundan sonra iş bulabileceğim şüpheli, kardeşlerin daha meydana çıkmış sayılmaz. Tekaüt maasım çok az, o halde ne yapacağız?

ŞEVKET, *genç bir gururla.* — Ya ben baba, çocuk muyum hâlâ? Beni hiçe mi sayıyorsun?

ALİ RIZA. — Hayır, nasıl olsa bir gün nöbet değiştirebileceğiz, fakat o gün daha gelmedi..

ŞEVKET. — Bugün o gündür baba, yorgunsun, elinden silâhın da düşmüştür, bugün onu benim alacağım gündür...

ALİ RIZA. — Senin için hesabımız bu değildi, daha birkaç seneye ihtiyacımız var...

ŞEVKET. — Evet baba, birkaç sene küçük bir banka kâtabi olarak çalıştım, beş on para topladım, bununla Avrupaya gidecektim, aklımca bir şey olacaktım, fakat bunu bir çocuk fantaziyesi olarak bir tarafa atmak lâzım, hayır hayır biliyorum, ne söyleyeceğini.. Düşürdüğün silâhı yerden almak, sana yardım etmek... Hangi hayâl benim için bundan daha parlak olabilir? (Gülerek.) Aile üstündeki saltanatının bir ortağımı artık, kararlarım hürmet etmeye mecbursun, bankada kalacağım, daha sıkıya

gelince bir ilâve iş de bulmak mümkün, bir gazetede mütercimlik, musahhihlik meselâ, gencim taşı tutsam suyunu çıkaracak yaşayım, bir yandan da ablam bana elini verecek, küçükleri nasıl olsa meydana çıkaracağız.. Korkma baba, *(İkisini birarada kucaklamak ister gibi bir hareket yapar, fakat kapının açıldığını görerek durur.)*

SAHNE II

Evvelkâiler, LEYLÂ, NECLÂ, FERHUNDE, AYŞE

LEYLÂ, kapıdan görünerek. — İzin var mı baba?

ALİ RIZA, memnun. — Elbette Leylâ.

NECLÂ, Ferhunde'yi elinden tutmuş. — Ama misafirlerimiz de var..

ALİ RIZA. — Ferhunde hanım mı? Yabancı mı Ferhunde hanım? Buyurunuz kızım...

LEYLÂ. — Ferhunde hanım sizden aldığı romanları getirdi..

ALİ RIZA. — Neye öyle acele çocuğum?

FERHUNDE, Şevket'e başıyla koket bir selâm verdikten sonra. — Kitaplarınıza meraklı olduğunuzu biliyorum beyefendi, elimle teslim edeyim dedim, bakiğiniz bir tek leke yok, okur okumaz da getirdim..

ALİ RIZA. — Ne kadar çabuk?

FERHUNDE, yaşına uymayan çocuk tavırla. — belki hepsini okumadım sanıyorsunuz? Fakat satır satır, isterseniz imtihana da hazırım..

ALİ RIZA. — Estağfirullah çocuğum..

FERHUNDE, değişerek. — Kitap okumak en büyük zevkimdir beyefendi, hele bildiğiniz felâkete uğradıktan sonra başka yapacak hiçbir işim kalmadı...

ALİ RIZA. — Anlıyorum sizi kızım, fena bir erkekle evlenmek ve ayrılmaya mecbur olmak hakikaten felâkettir, fakat daha çok gençsiniz, her şey unutulur.

FIKRET. — Böyle zamanlarda kitap hakikaten en iyi arkadaştır.

HAYRIYE. — Evet ama insana senin gibi genç yaşında gözlüğü takdırır.

FIKRET. — Ne çıkar anne, ben onunla neler neler görürüm..

HAYRIYE. — Evet ama, bu gidişle günün birinde onunla da görmemek tehlikesi var.

FIKRET. — Ondan da ne çıkar anne, *(başını göstererek.)* İçerdeki daha derin bir şeyle de görmek mümkün..

HAYRIYE, Ferhunde'ye. — Anladım diyeceğim ama yalan olacak.

FERHUNDE. — Büyük kızınız ne fevkalâde yetişmiş çocuk hanımefendi.

HAYRIYE. — Değildir dersem o da yalan olur kızım, hakikaten öyledir kızım, yalnız siz gene de çok okumayın, gözlere zararlıdır.

FERHUNDE. — Uzun gecelerde kendi kendine ağlamak kadar değil, hanımefendi, bütün tesellisi arasına kızlarınızı görmekten ibaret olan kimsesiz bir kadın için...

ALİ RIZA. — Daha sık da görün onları kızım.

LEYLA. — Biz Ferhunde hanımı hiç yalnız bırakmıyoruz baba.

NECLA. — O kadar seviyoruz ki tadını bile kaçırıyoruz galiba, sık sık gidiyoruz, gelmediği zaman zorla getiriyoruz.

ALİ RIZA. — Kızlarım kuş gibi çocuklardır, belki henüz bir parça hafif, fakat neşeli, uysal, ben burada kitap okurken bazan içerden sesleri gelir, ne dediklerini tabii anlamam, fakat dinlerim, yalnız sesleri beni neşelendirmeye kâfidir, sizi avutabilirlerse pek sevinirim çocuğum.

FERHUNDE, *içini çekerek ve yanındaki Leylâ'yı okşayarak.* — Ben de daha sık isterim onları, fakat bendeki neşesizlik onları karartır diye korkmam. (*Birden değişerek ve güler.*) Efendim, kitapları bu kadar çabuk ve bu kadar tertemiz geri vermemde belki bir maksat da vardır, yenileri istemek için yüzüm olsun diye.

ALİ RIZA. — Kitaplar okumak için çocuğum, süs değil, bir parça lekелenseler de ne çıkar, alm istediğiniz kadar.

FERHUNDE. — Bazı kitap meraklıları için böyle değildir.

ALİ RIZA. — Ben kitap meraklısı değilim ki çocuğum, sadece okumaktan hoşlanan bir adamım.

FERHUNDE. — Benim bir amcam vardır ki, hiç öyle değildir, kitaplarına el sürdürmez, hattâ kendî elini de.

ALİ RIZA. — O da gene güzel bir meraktır çocuğum, kütüphanem size açıktır, kızım bakın hangileri-

ni beğenirseniz, Türkçe romanlar bu tarafta galiba, aradığınız da onlar.

FERHUNDE. — Garip, amcam hangisini beğenirseniz de demez, hele genç kızlar ve kadınların okuyacağı romanlar şiddetle sansüre tâbidir..

ALİ RIZA. — O da bir fikirdir kızım, belki doğrudur da, ne bileyim, fakat bizde sansür yok çocuğum.

FERHUNDE. — Kızların roman okumalarını doğru bulur musunuz?..

ALİ RIZA. — Bence kitaptan zarar gelmez kızım, hattâ kötüsünden de.

FERHUNDE. — Demek ki kızlarınız her istediklerini okurlar?.

ALİ RIZA. — Evet yırtmamak ve kaybetmemek şartıyla yalnız ne yazık ki onlar bu müsaadeden pek alabildiğine istifadeye taraftar değiller, (*dışardan gramofonla bir Flördamur sesi gelmeye başlamıştır karsısına.*) Kapar mısın şu pencereyi. (*Karısı kapar, ses kesilir.*) Fakat Fikret Leylâ'yla Neclâ gibi değil, o hattâ annesinin şikâyetine hak verecek kadar ileri bir kitap okuyucusu.

FİKRET. — Ne çare ki, onun gözleri de hakikaten annesine hak verdirecek kadar bozuk.

FERHUNDE. — Belki biraz müzik.

FİKRET. — Buna alıştırdı babam.

FERHUNDE, *kitapları göstererek.* — Hakikaten manzarası bile göz alacak kadar çok. (*Hiçbir şey söylemeden dinleyen Şevket'e.*) İnsanı deniz tutmuş gibi sersemletiyor. (*Fikret'e.*) Bana hoşça birşeyler seçmenizi rica etsem.

LEYLÂ, güler ve *Fikret'e sarılarak*. — Sakın ha yanarsınız, ablam tarih okur, felsefe okur, divan okur, hep gözlüklerine yakışacak ağırbaşlı şeyler okur, roman okuduğu zaman da gene bunlara benzer şeyler okur. Neclâ'ya bana gelince:

NECLÂ. — Bizim birer kuşdan başka bir şey olmadığımızı sevgili babam yüzümüze karşı söyledikten sonra:

LEYLÂ. — Kalıyor Şevket, mutlaka biri lâzımsa galiba en iyimiz odur, haydi birader bey gayret size düştü, Ferhunde hanıma şöyle en tatlı ve heyecanlı tarafından birkaç güzel roman.

NECLÂ. — Belki arkasından biz de okuruz.

ŞEVKET, terbiyeli ve ürkek. — Emrederler becerebilirim. (*Ciltlere baktıktan sonra, bir tanesini çekerek.*) Meselâ Pol ve Virjini tercümesi.

FERHUNDE, Ayşe'nin başını tutarak. — Ayşe için değil, benim için beyefendi.

ŞEVKET. — Manon Lesko.

FERHUNDE. — Okudum, hem galiba üç defa.

ŞEVKET. — Bir Fakir Delikanlı'nın Hikâyesi.

FERHUNDE. — Siz okudunuz mu?

ŞEVKET. — Hayır.

FERHUNDE. — O halde.

ŞEVKET, güler. — Kimbilir, belki bana biraz benzediği için.. bir fakir delikanlı'nın masalı.

FERHUNDE. — Her halde tatlı ve eğlenceli bir roman olacak.

ŞEVKET. — Buyurun, daha başka bir,

FERHUNDE. — Yorulmayın fakir delikanlı yetter şimdilik.

ŞEVKET. — Nasıl emrederseniz, babamın dediği gibi kütüphane sizin.

LEYLÂ. — İşimiz bitti, hadi şimdilik gidelim.

NECLÂ. — Babam kuşları uzaktan dinlemeyi daha çok sever, (*Boynuna sarılarak.*) Çünkü kuşlar adamı durmadan gagalarlar. (*Babasını öpüp kaçar, ötekiler de gülüşerek onu takip ederler, Leylâ Şevket'i de kolundan tutarak götürmek ister, o bir şey söylemeden mukavemet eder.*)

LEYLÂ. — Ayıp ağabey ayıp. (*Onlar da çıkarlar, Ah Rıza her şeyi unutmuş bir tavırla arkalarından bakar, gülümser, sonra kütüphaneye yürür, devrilmiş kitapları yerleştirir, geri döner, çehresi yavaş yavaş eski düşünceye döner, Hayriye, yazıhanenin yanında ayakta durgun ve dalgın durmaktadır.*)

ALİ RIZA. — Oğlum hakikaten mücevher. (*Oda'nın içinde dolaşır.*)

HAYRIYE. — Evet öyle.

ALİ RIZA. — Beni ne çabuk ve ne iyi anladı.

HAYRIYE. — Evet.

ALİ RIZA. — İyi yaptın baba diye boynuma atılışını unutmayacağım.

HAYRIYE. — Evet öyle.

ALİ RIZA. — Sen neye öyle bir tuhaf konuşuyorsun?

HAYRIYE. — Tuhaf konuşmuyorum, evet öyle diyorum.

ALİ RIZA. — Evet ama pek yarım ağızla.

HAYRIYE. — Yarımı bütünü var mı Ali Rıza Bey. Evet öyle diyorum.

ALİ RIZA. — Yok ama, öyle, yaptığımı beğenmez bir evet deyiş.. biz konuşurken put gibi durdun, sonra evet öyle, evet öyle.

HAYRİYE. — Darıma ama sen yaşlandıkça bir tuhaf oluyorsun.

ALİ RIZA. — Şuna açıkça bunuyorsun desene. (*Protesto bekler, cevap alamayınca.*) Bak cevap da vermiyorsun demek yaptığımı beğenmedin?

HAYRİYE. — Ali Rıza Bey insaf et ağzımı açdım mı?

ALİ RIZA. — Asıl kabahat bu değil mi. (*Gramofon tekrar başlamıştır.*) Pencereyi kapamanı söylemişim. (*Hayriye kapalı pencereye bakar, sonra belli etmeden aralık kapıyı örter, ses kesilir.*) Evet asıl kabahat bu değil mi, namusumu korumak için büyük bir hareket, adetâ bir kahramanlık yapıyorum... Evet, evet ben halde bir adam için bu bir kahramanlıktır, çünkü feda ettiğim çocuk çocuğumun ekmeği, oğlum parmak kadar çocuk, beni anlıyor bir saniye tereddüt etmeden iyi yaptın baba diye boynuma atılıyor, anası benim bunca yıllık karım, namuslu ve faziletli hayat arkadaşım, dudaklarını bükerek sadece evet öyle diyor, ne acı benim için öldüğüm vakit gözlerimde yaş görürsen bil ki bunu hatırladığım içindir.

HAYRİYE, gülererek. — Ali Rıza Bey eski huyundur, arasıra merhamet yahut yumuşak yüzlülüğünden birisine para kaptırdığın yahut evine lüzumsuz öteberi satın aldığın zaman bana daima çatarsın, ölürüm de kurtulursun gibi sözlerle kendini acındırırısın, bana, ziyarı yok üzülme; iyi yaptın dedirtmedikçe yüreğin rahat etmez...

ALİ RIZA. — Hiç değil.

HAYRİYE. — Hiç değil değil, oldum olası böyledir, işin nihayetinde kaybettiğimiz şey birkaç kuruş, birkaç lira olduğu için ben iyi yaptın demekte bir beis görmezdim, fakat bu sefer beni affedeceksin. (*Yürüyüp gitmek ister.*)

ALİ RIZA. — Yooo, böyle en zor günümde kundak sokup kaçmak yok, mutlaka konuşacağız, anlaşacağız.

HAYRİYE. — Konuşuruz, istediğin kadar, fakat anlayamayız.

ALİ RIZA. — O halde beni bu en müşkül dakikanda yalnız bırak git...

HAYRİYE. — Çocuk olma Ali Rıza Bey, oğlunla konuştuğunu gören seni bir rütbe almış da seviniyor zannederdi, şirketten aldığın 125 lirayı tekaüt aylığına katarak kıt kanaat geçiniyorduk, bugün onu da elinden kaçırdığını haber verdin, Ali Rıza Bey, düşün beş çocuk bu bizim için açlık demektir, seviyip boynuna mı sarılmamı istiyordun, sen de bir parça insaf et. (*Gözlerini siler.*)

ALİ RIZA. — Evet ama namus.

HAYRİYE. — Bunca yıllık karınım, namusun ne olduğunu anlatmaya kalkarsan, hem ayıp, hem günah olur, ben de senin kadar namuslu bir insanım, fakat ben senin yerinde olsam, çocukların hatırı için göz yumardım.

ALİ RIZA, ateş kesilerek. — Ne dedin, ne dedin, bir daha söyle bakayım, böyle bir şeye göz mü yumardın.

HAYRIYE. — Yavaş çocuklar duyacaklar.. Evet Ali Rıza Bey, göz yumardım, çünkü ekmezsiz kalırsak, onların namusu tehlikeye girer.

ALİ RIZA. — Bugün bunu bana başka birisi de söyledi, karımın onunla aynı dilden konuşması ne acı, hangi mel'un kuvvet bu iki yerle gök gibi birbirinden ayrı insanı bugün aynı dilden konuştu ya Rabbi?..

HAYRIYE. — Darılma Ali Rıza Bey, madem ki istedin, kalbimde ne varsa söyleyeceğim, çocuklarını on beşer yirmişer yaşına getirdiğin için vazifeni bitmiş sanıyorsun, iş öyle değil, Ali Rıza Bey, asıl vazife şimdi başlıyor, onlar çocuk değil, bebek de... Otur dediğin yerde oturur, ye dediğini yerlerdi, ellerine birkaç kurusluk bebek, bir bebek versen, bayram ederlerdi, onlar asıl şimdi çocuk oldular, her şeyi anlıyorlar, her biri neler istiyor, sen baba olduğun için bilmiyorsun, evde her gün onlarla boğuşan benim, bilmem ama galiba terbiyelerinde de yanlışlık oldu....

ALİ RIZA. — Çıldırılmışın hanım, benim çocuk-
rım öyle melekler ki...

HAYRIYE. — Onu ben de inkâr etmiyorum, şimdilik öyle, fakat bir yandan da zihinleri çok açık, dediğin gibi her şeyi görüyorlar, istiyorlar, sonra dünya artık bizim bildiğimiz dünya değil, melek nasıl dayanır buna, onlarla her gün boğuşan benim, haber vermedi deme, Ali Rıza Bey çocuklarımız için tehlike var...

ALİ RIZA. — Yeter hanım, ben zannettiğin kadar ne kör, ne serserim, fakat oğlumuzu işittin, henüz yetişmemiş kızlarımıza mukabil o tam bir erkektir be-

nim yanımda ne ateşle çalışmaya hazır olduğunu gözünle gördün, ondan şüphe edemezsin...

HAYRIYE. — Doğrusunu istersen, ederim Ali Rıza Bey, genç çocuk ne istediğini, ne söylediğini biliyor mu, hem senin de dediğin gibi bile olsa, kocayı parmak kadar çocuğun üstüne yüklemek günah değil mi, ileride onun da bir şey istemeye hakkı olmayacak mı? (*Heyecanı artarak.*) Saçım ağarınca kadar sana çocuk gibi inandım, Ali Rıza Bey, alim, adam okumuş, adam kadri bilinmemiş adam diye inandım ve acıdım artık yeter, madem ki elindeki son ekme parçasını bırakmak namus borcuymuş, bırak fakat unutma ki, pahalılık artıyor, meleklerin git-gide zaptedilmez hale geliyorlar. (*Bağırarak.*) Pencereyi kapa diye bağırdın yüzüme, pencere kapamakla iş bitmiyor, çünkü gramofon artık içerdedir, Ferhunde hanım kendi gramofonunu onlara hediye etti, içerde dans ediyorlar, neye soktun evime onu. (*Şiddetle pencereyi açar, uzaklı, yakınlı gramofon feryatları işitilir.*) Bu bir salgın, Ali Rıza Bey karşı dursana, sustursana, evimde, susturayım, çocuklarım sokağa dökülsünler daha mı iyi, üstelik bir de yokluk, yokluk yüzünden evlâtlarım birer birer dökülmeye başlarsa, iki elim on parmağım yakandadır... Ölsen mezarında rahat bırakmam seni...

BİRİNCİ PERDENİN SONU

İKİNCİ PERDE

TABLO I

Bağlarbaşı'nda mütekaaitler kahvesi. Sağda kapı, ikinci plânda iki masa, etrafında iki grup. Birinde tavla, ötekinde kâat... Oynayanlar ve seyredenler, fakir kıyafetli birtakım ihtiyar mütekaaitler. Dipteki peykenin sağ ucunda kocaman bir bohçaya başını dayyarak uyuklayan bir ihtiyar... Gene o peykenin sol ucunda kendi kendine başka bir ihtiyar... Solda ikinci plânda ocak... Birincide ocakla sağ duvarın meydana getirdiği köşede bir masa... Ali Rıza Bey masanın üstündeki iki kalın ciltten birini okumaya dalmış... Birinci perdedekinden daha ihtiyarlanmış ve kılık kıyafetten düşmüştür... Şevket kapıda görünür, kahvenin içini gözleri ile araştırır, babasını görür ve ilerler.. Smokinlidir, fakat arkasındaki açık renk bir pardesünün yakasını kaldırarak bunu dikkatle gizlemeye çalışmaktadır.

SAHNE I

ALİ RIZZA, ŞEVKET, ABBAS, oniki FIGÜRAN
sonra SERMED BEY

ALİ RIZA, oğlunu ancak önünde durduğu zaman farkederek başını kaldırır, ürkek bir şaşkınlıkla. — Sen misin Şevket? Hayırdır inşallah, ne işin var burada senin?..

ŞEVKET, gülümseyerek. — Seni aramaya çıktım baba..

ALİ RIZA. — Merak ettiniz korkarım, ben annene söyledim di bir parça dolaşacağımı, ama unutmuş olacak..

ŞEVKET. — Merak değil, fakat oğlunun evlendiği gece, (biraz durup düşünerek acı bir alayla.) Babasının göklere erdiği gece mesut babanın düğün evinde görünmemesine hayret edenler oluyormuş..

ALİ RIZA, mahcup bir telâşla. — Hakları var çocuğum, ben pek düşünemedim. (Özür diler gibi.) Bilirsin ben vahşi tabiath bir adamım, kalabalıktan âdeta korkarım, eee ne kadar olsa bir parça yorgunluk da var, sonra smokinler pırıl pırıl, iskarpinler arasında yorgunca kıyafetimle. (Yerinden kalkmaya çalışarak.) Yoksa aklına bir şey gelmesin, Şevket bilirsin ki ben;

ŞEVKET. — Malûm, baba..

ALİ RIZA. — Hakikaten düşüncesizlik ettim. (Telâşla.) Gidelim çocuğum, hemen gidelim. (Eliyleğin cebinde.) Abbas Efendi, Abbas Efendi..

ŞEVKET, acı gülümsemeyle. — O kadar acele değil, baba cazband durmadan alıyor, dans, dans, şampanya değilse bile, şarap neş'e.. Seni, hattâ aslını ararsan beni de düşünenler o kadar çok değil. (Birdenbire büyük bir yorgunluk ifadesiyle elini başına getirerek bir sandalyaya çöker, çocuk gibi.) Yorgunum baba birkaç dakika dinlenmek benim de hakkım, çay ikram eder misin bana?..

ALİ RIZA. — Çay mı bu saatte? Smokinli bir yeni güveyin çay içmesi. (Kahveciye.) Abbas Efendi, bir çay hattâ iki tane..

ABBAS, arkasını dönmeden. — Geliyor beyim, geliyor.

ŞEVKET. — Çay istediğime şaşkın, beni de sarhoş sanıyorsun belki, hakkın da var, dilim dolanıyor, hareketlerim sarsak. (*Derin bir göğüs geçirmeyle.*) Fakat yorgunluk baba, ne zamandan birikmiş yorgunluklardan sonra ayrıca bu haftanın bugünün yorgunluğu düşün ki, düğünün bütün ağırlığı benim üstümde. Ferhunde'nin arkadaşlarının saçını yapmak için çağırılıp da gelemeyen berberlerden, kardeşlerimin vaktinde gelemeyen düğün elbiselerine kadar hepben; (*birden yüzünü babasının koluna kapayarak.*) Baba..

ALİ RIZA. — Çocuğum. (*Bu çöküntü ancak bir an sürer, Şevket tekrar başını kaldırdığı zaman, yüzü neşeli, enerjik gözleri pırıl pırıldı.*) Affet çocuğum..

ŞEVKET. — Sana bir parçacık nazlanmak istedim, yoksa benim en mesut günüm bu, severek evleniyorum, herkes sevinç içinde, hepimizin sıhhati, keyfi yerinde, ben hiçbir şeyden yılmağa, hiçbir kuru güürültüye pabuç bırakmaya niyeti olmayan gepgenç bir adamın, benden şüphe edecek değilsin ya..

ALİ RIZA. — Elbette oğulcuğum, elbette.

ŞEVKET. — Bir dakika, nazlanıverdim sana işte anlatılmaz bir çocuk alışkanlığı, çocuk zalimliği bu..

ALİ RIZA. — Ona ne şüphe çocuğum, ona ne şüphe. (*Kahveci çayları masaya bırakır sonra peykenin solundaki ihtiyara gider konuşurlar, ihtiyar ceketini çıkarır, gömleğinin arka kısmını sıvar, Abbas şişelere pamuk kırpıntıları yaparak vantuz çekmeğe başlar.*)

ŞEVKET, ince çay fincanını uzun uzun karıştırır, ışığa tutup rengini seyreder, bir yudum alır.) Baba bu, çocukken bana içirdiğin çay sabah vakitleri odanda...

ALİ RIZA. — Ayı postunun üstünde, gömleğinin altından çıkan çıplak ayaklarının, ördek sobanın alevinde mercan gibi kırmızı.

ŞEVKET. — Yeni ağarmağa başlayan perdelerde kafeslerin iskeleti.. Lâmban yanıyor.. Okuyorsun... Şimdi önünde ağarmış saçlarıyla bu kahve köşesinde okuduğun kitaba benzeyen kalın ciltli bir kitap..

ALİ RIZA, bir tereddüitten sonra. — Kimbilir belki de aynı kitaptır Şevket. Bulakbasması bir eski mesnevi. (*Ciltlerin son yaprağını açarak.*) Babam, büyükbabam kendi eliyle doğduğum gecenin tarihini yazmış.. Biraz evvel karaladım.

ŞEVKET. — Ne işi var onun burada baba?..

ALİ RIZA. — Yarın satılıyor, son bir defa okumak istedim. Kitaplarımın işe yaramayanlarını arasıra Abbas Efendi'ye sattırıyorum, onun sahaflar çarşısında bir tanıdığı var...

ŞEVKET. — Fakat baba bu senin için...

ALİ RIZA, teessürünü yenmek ve Şevket'i susturmak için yalancı bir otorite ile. — Yooo fazla lâkırdı istemem ben, kimseye cevap verecek değilim. (*Kısa bir sükküt, Şevket sinmiştir. Tekrar yumuşayarak ve gülümseyerek.*) Gerçi aile reisliğini sana devrettim, o zamandan beri.. Fakat bugün babayım, yakında belki de büyükbaba olacağım inşallah, bırak kitapları şimdi, onlar öyle masallar ki.. (*Dalacak gibi olur, tek-*

rar kendisini toplar.) Anlat bakalım şimdi nasıl bu ücra mahalle kahvesindeki köşemi keşfettin?..

ŞEVKET. — Çoktan biliyordum baba. *(Gülerek.)* Fakat yüzlemiyordum, nedense buraya gelmekten utanır, saklanır gibi bir halin vardı.

ALİ RIZA. — Utanmak pek yanlış değil, Şevket gezdiğim vilâyetlerde, kasabalarda ben de birçok başka büyük memurlar gibi durmadan bu kahvelerin aleyhinde söyledim, onları oyunlarıyla, kavgaları ve dedikodularıyla zararlı bir tembellik ocağı gibi gördüm, hattâ elimden geldikçe kapattım.. *(Gülerek.)* Tekâüt olduktan sonra nerede barınacağımızı ben de başkaları gibi düşünmedim, bindiği dalı kesen Nasreddin Hoca gibi, şimdi aklıma geldikçe sıtma tutmuş gibi titiriyorum, ya bunlar da olmasaydı, yarabbi hor, hakir kıyafetlerine bakma. *(Eliyle grupları göstererek.)* Bu biçarelerin hepsi gün görmüş memleketin hayatında iyi kötü bir tesiri olmuş adamlardır, büyük memurlar, askerler, hekimler, muallimler ve daha kimler.. Hep bu ihtiyar, kapı yoldaşları şimdi son bir istasyon gibi birarada bekleyiyoruz, oğulcuğum, buraya nasıl düştüğümü sorarsan anlatamam, bir gün yağmurun dinmesini beklemek için girmiştim, sonra yağmur yağmadığı zamanlarda da geldim, başkalarının akın akın işlerine gittiklerini, bacağı kırık bir ihtiyar leylek gibi bahçe kapımızdan seyrettiğim sabahlarda annenle aramızın bir parça bozuk gittiği günlerde evimizin kalabalık gecelerinde, hasılı ben de onlar gibi kahve adamı olup çıktım, bilir misin kahve adamı nedir, Şevket? Rastgele kahve müşterisi değil, arada çok fark var, hayatı kahvede geçen, orada yaşayan, yemek yiyen, uyuyan adam. *(Eliyle göstererek.)* Hat-

ta hastalığını burada tedavi ettiren adam, görüyor musun sırtına kupa çektiriyor, hem bu biçare eski bir doktordur da..

ŞEVKET. — Ne acı..

ALİ RIZA. — Sabah oldu mu mektebe giden çocuklarla beraber bunları da evlerinden uğrattılar, hayatın mukadder kavsini çizdikten sonra bir gün kendilerini gene aynı noktaya dönmüş gören saçları akpak, omuzları çökmüş, ihtiyar mektep çocukları.. İhtiyarlık kepezelik.. İhtiyara hörmet, ihtiyara muhabbet.. Tek kuvveti parasıdır, ihtiyarın; *(gözleri dalıp giderek.)* Olmadığı zamanda.. *(Biraz evvel kâğıt oyununu bırakarak konuşmağa başlamış, olan gruptan bir ses yükselir, baba oğul başlarını çevirerek dinlerler, söyleyen ceket yerine eski bir pardüsü giymiş, mendille sarılı kuru bir ihtiyardır.)*

İHTİYAR, *kolları ve kafasıyla sert hareketler yaparak ve ayağa kalkarak hiddetle bağırılmaktadır.*
— Çok değil bir hafta tek bir hafta beni İstanbul'a şehremini yapsınlar, para da istemem, fahrî olarak çarşığı şöyle bir dolaşayım, bu kabak kaç arkadaş? Dört kuruş mu dedin? Alâ sudan ucuz, kendin kaç aldın, çıkar bakalım şu faturayı, yok mu fatura? Öyleyse bende de merhamet yok, geç sen şu tarafa bakalım, lâf istemem, gevec, oradan balıkçıya. Balıkçıbaşı kaç veriyorsun şu palamudu?.. Yedibuçuk mu?.. Bu da alâ, sen de şu tarafa.. Aman efendim.. Aman efendimiz yok.. Kokmuş palamudu yedibuçuk kuruşa millete yedirmekten korkmazsın ha?.. Böyle daha yirmi, otuz kişiyi sıraya dizdin mi... Anlaşıldı mı efendim, istikamet Yemiş iskelesi, marş marş herifleri denize mi dökeceğim? Ne münasebet, asacak mıyım? İpe

yazık, sopa mı atacağım?.. İyisi o ama geçti o ihtisap ağası devri, öyleyse ne yapacağım?. Bir mavunaya dolduracağım doğru Haydarpaşa istasyonuna, oradan da kırk kişilik bir vagona doğru memleketleri hangi cehennemse orası.. Böyle kimsenin kılına dokunmadan iki üç posta daha yaptın mı tamamdır, tecrübesi bedava, bir haftada İstanbul çarşılarını mu ma çevirmezsem kanım helâl, Eminönü meydanında çevire çevire beni assınlar... (Sesi bir kahkaha gültüsü arasında kaybolur.)

ALİ RIZA, gülümseyerek. — Bir eski ceza reisi dir biçare, sekiz gün evvel Üsküdar çarşısında bir şey geldi başına, bizim kahve arkadaşları haftada bir kere Üsküdar'da perşembe pazarına iner, etin, yağın, zerzavatın ucuzu orada.. Bazı ben de peşlerine takılıyorum, bilir misin ben hiç pazarlık yapmam, daha doğrusu yüzüm tutmaz, onlar esnafla çekişe çekişe pazarlık ederlerken uzaktan dinlerim, fiyat kararlaştı mı ben de yanlarına giderim, güzel kurnazlık değil mi? İşte bu ceza reisi de aksi bir adamla kabak pazarlık ediyordu, aralarında bir münakaşa oldu. (Gülerek.) Zerzavatçı, sen kim kabak kim, sen saman ye saman diye göğsünden itti, biçare elinde zenbilye sırtüstü zerzavat sergisine düştü..

ŞEVKET. — Ah ne acı...

ALİ RIZA. — Şimdi kahvenin تنها zamanı, evi uzakta olanlar gittiler, kalanlar gece tayfası.. yerleri çok rahatsız onlar, hattâ bazıları hiç olmayanlar, şu peykede uyuklayan adama bak, ikide bir evinde döveler, fukarayı, çocukları gelini.. Bohçasını ahr bir daha dönmek kararıyla buraya gelir, geç saatlere kadar kâh uyuklar, kâh gözleri kapıda bekler, fakat ara-

yıp soran olmayacaktır, bu bir eski idadi müdürüdür Şevket....

Şevket. — Geceyi burada mı geçirecek?..

ALİ RIZA. — Kararı öyledir, fakat lâmbalar kararırıp kahve süpürüldüğü, gecenin ayazı romatizmalı bacaklarını sızlatmaya başlayınca bohçasını alacak gene kös kös evinin yolunu tutacaktır.. (İkinci gruptan bir ses yükselir, elinde bastonuyla oturan sarsak bir ihtiyardır. Baba oğul tekrar susup dinlerler.)

İHTİYAR. — Hınzır kocakarı, bu ayaklarla bana belki on sokak dolaştırdı, yokuşlar indirdi, çıkardı, nihayet Susuzbağ taraflarında istediği gibi ucuz bir ev bulduk, pazarlık ettik pey verdi, fakat baktım tellaliyeye yanaşmıyor, yüzümü kızdırarak işi anlattım, cadı ne dese beğenirsiniz? Böyle şey olur mu ayol, ben seni sevabına Allah rızası için önüme düşüp ev arıyorsun sandım, demesin mi.. (Gene kahkahalar.)

BİR SES. — Ne cevap verdin?

İHTİYAR. — Hiç ne diyeceğim, cadı lâf anlar mahlûk değil ki.. (Ayakta tarif ederek.) Bir şey söylemeden arkamı döndüm, tırıs tırıs yürüdüm, o hidetle ayağım taşa takıldı, üstelik bir de düşdüm, hâlâ belim, dizkapağım ağrıyor.. (Gene kahkahalar arasında sesi kaybolur.)

ALİ RIZA. — Bu da eski bir defterdardır, bu haliyle ev tellâllığına kalktı, halbuki ne vakur bir adamdı biçare, ben burada başka bir şeye de dikkat ettim, insanlar gençliklerinde neden korkarlarsa, ihtiyar olup düştükleri vakit ona uğruyorlar, şu gözlüklü adam eski bir meclisi maarif azasıdır, borçdan korkmasıyla meşhurdur, şimdi gırtlığına kadar borç içinde aylık kâğıtlarını yıllardan beri sarrafın elinden

kurtaramaz, alacaklı esnaf ilk defa kapısını çaldığı vakit kendini öldürmeğe kalkmış, fakat şimdi hiç bir hakarete aldırıyor, adamcağz alacağını alamıyor hiç olmazsa bağıırıp ferahlasın diye gülüyor. (*Birini göstererek.*) Şu ayakta durana alafranga Namık Bey derler, bu isim ona perişan kıyafetiyle alay için verilmiş, hakikaten zamanının en şık ve temiz adamymış, ayağından çıkan çorabı yıkanmadan tekrar giymemiş, şimdi karısı yatalaktır, bulaşığı o yıkar, ortalığı o süpürür, pislik içinde yüzüyor..

ŞEVKET. — Neler öğrenmişsin baba.

ALİ RIZA. — Kimini kendilerinden, kimini Abbas'dan (*Sermet Bey biraz evvel girmişti, çok sık giyinmiş, dinç, zarif ve medeni tavırlı bir ihtiyardır, birkaç dakika ayakta tavla oynayanları seyretmiş, sonra Ali Rıza Bey'in masasına yaklaşmıştır.*)

SERMET, canlı ve hâkim bir sesle. — Bonsvar beyefendi, ne güzel gece..

ALİ RIZA, yüzüne bakmadan yarım ağızla. — Bonsvar efendim.

SERMET. — Kim bu delikanlı?..

ALİ RIZA, gene öyle. — Oğlum..

SERMET. — Oğlunuz mu? Demek bu yaşta bir oğlunuz vardı? Ne saadet. (*Şevket'e kendini takdim eder.*) Ben Sermet, eski sefaret müştəşarlarından.

ŞEVKET, yerinden kalkar. — Bendeniz de Şevket müşerref oldum beyefendi.

SERMET, Ali Rıza'ya. — Bilir misiniz nereden geliyorum, taa Çamlıca tepesinden, evet evet taa tepeden bir gece yürüyüşü yaptım, fakat gece demeğe bin şahit ister, ne mehtap, ne hava, en aşağı beş yaş gençleşmiş olarak dönüyorum. (*Şevket'e.*) Beyefendi

babanız da bana uysalar yürüyüş biz yastakiler için en iyi spordur.

ŞEVKET. — Babam yürümeği pek sevmez efendim. (*Hâlâ ayakta.*)

SERMET, Ali Rıza'ya. — A Propos oğlunuzun mesleği?..

ALİ RIZA, Kuru. — Bankada çalışıyor.

SERMET. — Bankada mı? Alâ, ilêrisi çok parlak görünen bir meslek, Avrupaya gönderdiniz mi?

ALİ RIZA, sabırsızlanarak. — Hayır göndermedim.

SERMET. — İyi olurdu mamafih şart değil, sonradan gider daha o kadar genç ki ne kadar isterdim benim de bu yaşta bir erkek çocuğum olsun. (*Şevket'e.*) Fakat nasıl oluyor da sizin gibi yepyeni bir genç bu saatte böyle eski tertip bir alaturka kahvede, velev babasıyla de olsa..

ALİ RIZA, âdeta sert. — Efendim başbaşa konulması lâzım bir ehemmiyetli meselemiz var da..

SERMET. — Pardon, o halde mil pardon rahatsız ettim. (*Ayrılrken Şevket'e.*) Büyüklerden epeyce tanıdıklarım vardır, eksik olmasınlar, hatırımı sayarlar size bir hizmette bulunabilirsem pek bahtiyar olurum. Kariyerlerinin başlangıcındaki gençler için piston pek fena bir şey değildir. Çekinmeyin, babanıza çok hürmetim vardır.

ŞEVKET, hafifçe eğilerek teşekkür eder, Sermet uzaklaşır. — Baba anlamadım, adamı âdeta kovdun, bu senin tatlı karakterine uygun değil, sen ki hizmetçileri sokak süpürücülerini bile nezaketle, alçak gönüllükle.....

ALI RIZA, gülümseyerek, oğlunun sözünü keser.
— İnsan biraz kendini zorlayınca oluyor, oğulcuğum, ben de çok sıkılıyorum ama ne yapayım öyle yapmak lâzım..

ŞEVKET. — Halbuki bu zat burada gördüklerimiz arasında..

ALI RIZA, keserek. — En kibar, en terbiyelisi, en adama benzeyeni değil mi? Hakikaten öyledir, giymişi, konuşusu itibariyle buraya aramıza nasıl düştüğüne hayret edilecek bir centilmen?..

ŞEVKET. — Bana da öyle geldi, yalnız dikkat ettim hiç alınmadı, yahut belli etmek istemedi.

ALI RIZA. — Alıştıktır çocuğum, her uğradığı masada bu muameleyi görüp hattâ daha ağırlarını, neler söylemezler biçareye, ben burda oturduğum yerde kızarırm, o aldırılmaz ama..

ŞEVKET. — Fakat gene de bu kahveye geliyor..

ALI RIZA. — Gelir çocuğum..

ŞEVKET. — Sebep?..

ALI RIZA. — Çünkü bu saatte gidilecek başka yeri olmayanlardandır..

ŞEVKET. — Ne söylüyorsun baba, onun da mı evi yok?..

ALI RIZA. — Var çocuğum, şurada bir koru içinde küçük bir peri sarayı kadar güzel bir köşkü var, fakat gidemez.

ŞEVKET. — Niçan baba?.

ALI RIZA. — Sermet Bey görüldüğünden de daha mükemmel bir adamdır, kibarlığı katiben yapmacık değildir, fakat, (*Susar, düşünür, hüznle gülümser.*) Dedikodu diye değil, herkesin ağzında olduğu için söyleyeceğim zavallının aile vaziyeti bozuktur, tu-

haf bir karısı vardır, üç tane dul kızı var, benden pek fazla zengin olmadığı halde, gördüğün gibi giyindir, söylediğim köşkte çifte hizmetçileri, sofracıları vardır, hemen her akşam çalgılı çaganaklı ziyafetleri vardır. Yüksek sınıftan misafirleri vardır, fakat buna mukabil kendisinin geceleri muayyen bir saatten evvel evde bulunmaması lâzımdır, her vakit mehtapta yürüyüş olmaz, Bağlarbaşıda bundan başka gece kahvesi de yoktur. Bunun için kimse onu yanına yanıştırılmaz, niçin ona soğuk muamele ettiğimi anladın mı?

ŞEVKET. — Anladım baba, hakkın var.

ALI RIZA, tereddütlü bir düşünceyle ellerini birbirine vurarak. — Var da denebilir, yok da denebilir ama, ayıplamamak lâzım..

ŞEVKET. — Ne demek lâzım?..

ALI RIZA. — Ayıplamamak lâzım oğulcuğum, ayıplamamak, fakat elden gelmiyor..

ŞEVKET. — Bunu sen mi söylüyorsun baba?..

ALI RIZA. — Biçarenin neden bu hale düştüğünü biliyor musun? Hayatında neler neler geçmiş olabilir, sonra hepimiz sonunda ne olacağımızı bilebiliyor muyuz?..

ŞEVKET. — Baba....

ALI RIZA, yavaş yavaş kendini kaybederek. — Salgın gitgide şiddetini arttırıyor, benim kapımı da zorlamağa başlıyor, karşı koymak mı? Ne ile? Leylâ ile Neclâ biz de yaşamak istiyoruz diye başkaldırıyorlar. Biz ne hakla bu cehenneme kapatılıyor?.. Cehennem bizim evin adı, çocuklarım artık benim çocuklarım değil, arasına derdimi anlatmağa uğraştığım zaman söyleyeceklerimi daha evvelden kabul etmemeye karar vermiş gibi başlarını yana büke-

rek bir dinleyişleri var ki, sözümü yarıda bırakıyor, ne kadar bağırsam, sesimi duyurmağa imkân yok, nasıl anlatmalı kızlarıma içimden ne kadar darılıyorsam o kadar yanarak seviyorum, annen meleğ gibi kadın, fakat o da onların tarafına geçti. Kim var şimdi böyle olmayan diyor kızlarına, ne hazırladın, başka türlü nasıl koca bulacaklar, bu onların ekmeği diyor, başka hangi çaremiz var, evime bir akın başlıyor, evvelâ köşeye bucağa kaçıyorum, fakat sonradan düşünüyorum ki, buna da hakkım yok, kızlarımızı alacak adamları hiç olmazsa gözümle görmeliyim, gündüzün fenerle sokakta adam arayan Diyojen gibi, ben de danslı bu gece toplantılarında kızlarıma koca aramağa mecburum, fakat hangisine emniyet edebilirim yarabbi? Çocuklarımın etrafında şüpheli gölgeler doluyor, bu sefer artık olacak diyorum, fakat gölgeler kayboluyor, yerine yenileri beliriyor. (Başını kaldırır, Şevket'i ayakta pardüsüsünün göğsü açılmış bir vaziyette görür, kendini toplamağa çalır.) Ne yaptım ben? Oğlumu bu gecesinde en güzel gecesinde... Affet beni çocuğum..

ŞEVKET, büyük teessürüne hâkim. — Yok baba bilâkis iyi ettin, bu saatte düşündüklerimizi birbirimizden gizlemekle daha mı bahtiyar olacağız sanıyorsun?..

ALİ RIZA, gitmeğe hazırlanır. — Hayır oğlum, gidelim yaptığım öyle affedilmez bir bunaklık ki...

ŞEVKET. — Bu gece seninle konuşmanın benim için nasıl bir ihtiyaç olduğunu bilsen, acırdın, biraz evvel benim de senin ellerine nasıl düştüğümü hatırla, baba sana bunu nasıl anlatmalı, son bir merhamet olarak istiyorum... (Babasını ellerini okşayarak zorla

oturtturur.) Baba sen çocuklarının arasında en çok bana güvendiğin, hatırlıyor musun o geceyi, beni âdeta kendine bir nevi silâh arkadaşı yaptın, ne yazık ki ilk bozgunu ben verdim..

ALİ RIZA. — Ne söz o?..

ŞEVKET. — Bunda pek haksız da değildin, sana sık sık tekrar ettiğim, bir başka sözünü hatırlatacağım, annem arasına hafifliklerimden şikâyet ederdi, sen hiç babana çekmemişsin derdi, sen bırak o benden daha iyidir derdin, ben arzusuz, ihtirassız yaratılmış bir insanım o biçare arzular heyecanlarla dolu ben istemediğim için yapmıyorum o yapıp tutuşarak istediği halde yapmıyor demek ki o benden daha iyidir derdin bu bana çok tesir etmiş sözün doğru bir tarafı vardır ben kafam ve kalbimle hakikaten senin çocuğum onlar senin eserindir fakat bir de bu zamanın çocuğu olan zayıf tarafım var ki işte o zayıf tarafımdan düştüm.

ALİ RIZA, son bir gayretle ayaklanarak. — Seni dinleyemem artık emrediyorum.

ŞEVKET. — Bırak baba, ya konuşulduğu zaman tam konuşulmalı, ya o geceden bu geceye kadar yaptığımız gibi, susmalı, göz göze gelmemeğe çalışmalı, ikisinin arası yok sana söylemek bir vicdan muhasebesi yapmak, bana kuvvet veriyor, beni dinlemek borcundur. (Düşünerek.) Zayıf tarafımla düştüm diyorum, ama tamamiyle o da değil, ben daha doğrusu şaşaladım, baba akşama kadar bankada ondan sonra bazan gece yarısına kadar bir gazete idarehanesinde durup dinlenmeden çalışmak yorgunluğu, ondan sonra gece eğlenceleri kâh bizde kâh başka evlerde, o gecelerde ben âdeta yorgunluktan ayakta rüya görü-

yor gibiydim, bununla beraber, ben hâlâ senin bulunamayacağı yerlerde hâlâ senin vekilin olarak bir vazife yaptığımı sanıyordum, ben de hiç olmazsa bu âlemin senin gibi bir seyircisiydim, sendeki korkular tiksintiler bende de vardı... Sonra o Ferhunde hanım evimize girdi, aramıza karıştı, etrafımda dolaştı, çocuğun çocuğun içinde rezalet halinde onunla oynadım, sonra tamir için (*Alınmı mendiliyle sildikten sonra.*) Öyle ki gecenin birinde, sırtımda borcu hâlâ ödenmemiş bir smokinle yakamda bir limon çiçeğiyle kendimi nasıl senin karşında bulduğumu hâlâ anlayamıyorum..

ALİ RIZA, oğlunun ellerine sarılarak. — Şevket, hepsi neyse ne ama, gelinim için severek aldığın kâdın için bunu affedemem..

ŞEVKET. — Bırak baba belki sevmişimdir de fakat sevmek kadar yüksek bir şeyin bu hava içinde bu yorgunluk içinde ne işi olabileceğini anlamak da kabil değil, sevmek vakti, parası, az çok rahatı olan insana mahsus bir lüks.

ALİ RIZA. — Haydi çocuğum, bizi beklerler gideceğiz.

ŞEVKET, tekrar yüzünü sildikten ve kendine geldikten sonra. — Gitmek lâzım, biliyorum, fakat sen değil. (*Bir çocuk yalvarışıyla.*) Sen kal baba, istersen dolaş, mukaddes başını herhangi bir taşa koyup uyuyabilirsin, fakat gelme oraya, seni o sarhoşların arasında görmeğe tahammülüm yok.

(*Bu sözler esnasında sahne derece derece kararmış, son cümlede ikisi de hemen hemen görünmez hale gelmişlerdir.*)

İKİNCİ PERDE, BİRİNCİ TABLONUN SONU

İKİNCİ PERDE

TABLO II

Ali Rıza Bey'in mutfak haline gelmiş odası, kütüphane raflarında birçoğu boşalmış ciltlerin yerinde şişeler, konserve tenekeleri, paçavralar.. Bir köşeye çekilmiş yazıhanenin üstünde tabak, çanak yığınları, perde açıldığı zaman, Hayriye Hanım onları sepetlere dağıtmakla meşgul, bir ara alınmı yazıhaneye dayıyarak birkaç saniye orada kalır, Fikret kapıda görünür, annesinin parçalanmasına bakar, birkaç adım ilerler...

SAHNE I

HAYRIYE, FİKRET

FİKRET, soğuk bir merhametle. — Sen hâlâ mı ayakdasın, dışarda ortalık ağarıyor.

HAYRIYE, dönerek. — Kolay mı analık Fikret, düğünün bütün yükü benim üstümde, bir başıma kaldım, ne yapayım.

FİKRET. — Hadi şimdi biraz yat da, yarın yaparsın.

HAYRIYE. — Olmaz, ortalığı bu halde nasıl bırakırım, komşulardan iğreti aldığımız.. zihnim durmuş

bir türlü çıkamıyorum içinden, demin şuraya başım düştü inanır mısın birdenbire uyumuşum, bilmiyorum ne kadar ama ne rüyalar, ne rüyalar. (*Silkinerek gülmüser.*) Şikâyet gibi olmasın ama, ben şahiden bittim Fikret.

FIKRET, kesik kesik güler. — Doğru şikâyet ne lüzum var oğlun evleniyor, değmez mi ne iftihar.

HAYRIYE, anlamayarak, saffetle. — Elbette iftihar Fikret, onu bu boya getirinceye kadar ben neler çektim.

FIKRET. — Daha da çekeceğinden başka. (*Biraz düşüdülden sonra, acı kahkahayla.*) İftihar ha ne demezsin.

HAYRIYE. — Sen de inşallah ana olduğun zaman anlarsın.

FIKRET. — Kim dedi sana beni o kadar budala diye. (*Ciddileşerek.*) Hadi şu gülünç şarkıyı bırak da yat, azıcık aklın başına gelsin.

HAYRIYE, inatla. — Olmaz daha işlerim var.

FIKRET, parlayarak. — Peki öyleyse öldür kendini canından bıkana kim ne karışır, bende kabahat ki senin gibi laf anlamaz, (*çılmak ister.*)

HAYRIYE. — Beni canımdan bıktıran nedir bilir misin Fikret?. (*Fikret durur.*) Sizin bu zehir gibi sözleriniz, büyük küçük hepinizin hatırınızı hoş edeyim diye bu yaşında hizmetçi gibi didiniyorum, hizmetçi diyorum ama hangi hizmetçi, 48 saat uykusuz kahr?.

FIKRET. — Ha şunu bileysin.

HAYRIYE. — Bir gün bir Allah razı olsun diyen olsa daha da çahşacağım fakat nerede, bir sopaları eksik çocuklarımın...

FIKRET. — Merak etme bu gidişle o da olur..

HAYRIYE. — Beklerim kızım onu da beklerim sizlerden...

FIKRET. — Benden değil, her halde seni bu yaşında bu hale düşürmeye utanmayanlardan.

HAYRIYE. — Sopa bu sözlerin kadar acı gelmeyecek anne Fikret. Onların hali malûm, akılları başlarından bir karış yukarda, deli dolu çocuklar ama, sen benim büyük kızım, bir gün kucağına baş koyup öleceğim kızım, her şeye aklı ermesi lâzım, okumuş yazmış kızım, anlayamıyorum ne istiyorsun benden..

FIKRET. — Onu sana anlatmak kabil olsa zaten mesele kalmazdı, benim zavallı kafasız anacığım, fakat kabil değil, anlayamazdın bu kadar işte..

HAYRIYE. — Kızım uykusuzluktan senin de sınırların bozulmuş, keşke kendin yatsan bana nasihat vereceğine..

FIKRET. — Yatacağım yeri gösterebilirsen...

HAYRIYE. — Odan...

FIKRET. — Hangi odam, tavan arasındaki baykuş yuvası odam mı? Semtime uğrayan olmasın diye tünedim oraya da yetiştiler; karyolamda ayaklarının kunduralarıyla kucak kucağa iki sarhoş yatıyor, bir tane de yerde kilimin üstünde, öteki odalar, sofalar, merdiven başları hep öyle sarhoşlar, sarhoşlar, sarhoşlar... ateşçi gibi buraya kapanacağına çık da evin halini gör, ne iğrenç sefalet yarabbi..

HAYRIYE. — Niçin bu kadar titizlik Fikret, misafirlerin çoğu İstanbul'a geçecek ilk vapuru bekliyorlar, düğün evleri daima böyledir.

FIKRET. — Düğün bu ha?.

HAYRIYE. — Söylemeyim dedim ama olmaya-
cak, ayıp Fikret, ayıp yaptığın çok ayıp bu senin, bir
tane erkek kardeşin küçüğün olduğu için sen de bir
ana sayılırsın, onun düğününden şikâyet yakışmaz
sana, hem sonra biliyorsun hepimiz iyi kötü onun
ekmeğini yiyoruz..

FIKRET, *birdenbire çıldırmaş gibi.* — Ne dedin
işitmeyim bir daha o sözü ağzından paralarım orta-
hğı. (*Ellerini yüzüne kapayarak.*) Ben onun ekmeği-
ni, (*dışarda birdenbire çığlıklar, kıkıkahalar bir ağzı-
dan flör damur.*)

SAHNE II

**EVVELKILER, ABDÜLVAHAP, LEYLÂ, DÖRT
GENÇ. Smokinli.**

HAYRIYE. — Bu ne, ne oluyoruz? (*Kapıya ko-
şar kollarını açar.*) Çıldırdınız mı siz? Bu saatten
sonra Allah'ına susun, girmeyin içeriye. (*Kalaba-
lık Hayriye'yi göğüsleyip odanın ortasına atarak içe-
ri girer, önde altın saplı bastonuyla kumandalar ve-
ren Abdülvahap, arkada kırık bir kapı tahtası üstün-
de Leylâ'yı taşıyan dört genç, Abdülvahap, tipik bir
Suriyeli, kelebek gözlük, akrep kuyruğu bıyıklı, ye-
lek cebinden sarkan altın saat kordonu smokin ceke-
tini Leylâ'nın çıplak omuzlarına attığı için frenk göm-
leği iledir Leylâ, beyaz düğün tuvaletiyle başında*

*kollarında bir sürü çiçek, dal ve yaprak, Fikret gö-
rünmeyecek bir köşeye çekilerek dimdik durur.*)

HAYRIYE. — Susun ayaklarınızı öpeyim, anla-
mıyor musunuz, herkes uyuyor. (*Eli ile yukarısmı
göstererek.*) Yeni evliler, uyuyorlar.

GENÇLER, *hep bir ağızdan.* — Yaşasın yeni
evliler, şa şa şa..

ABDÜLVAHAP, *kumanda vererek.* — Yaşasın
prenses Lili..

GENÇ. — Yaşasın prenses Lili..

ABDÜLVAHAP. — Yaşasın prenses Lili'nin val-
de hanımı..

GENÇ. — Şa şa şa...

HAYRIYE. — Abdülvahap Bey siz olsun söz an-
layın, siz koskoca erkek.

ABDÜLVAHAP. — Niçin valde hanımefendi,
niçin, ben koskoca erkek bu mesut gecede sayeî âli-
nizde eğleniyoruz, felekten bir gece çalışıyoruz..

LEYLÂ, *teskireden atlayarak.* — Alın şu ceke-
tinizi evvelâ mil mersi çünkü sabahın ayazında mut-
lâka hastalanacaktım.

ABDÜLVAHAP. — Allah esirgesin, Allah esir-
gesin. (*Ceketini koklayıp yüzüne sürer.*) Misk gibi koku-
lu vallahi lâzım, nasıl kıyacağız giymeye, (*giyer.*)

LEYLÂ. — Ah ne eğlendik, anne öyle bir gece
ki sabaha karşı baktık ki millette yorgunluk alâmeti
belirdi, gelin güvey de kaçmak için bahane arıyor-
lar...

ABDÜLVAHAP, *şevkle ellerini çarpıp zıplaya-
rak.* — Kaçarlar sahi kaçarlar...

LEYLÂ. — Abdülvahap Bey de bir otomobil ge-
zintisi teklif etti, fakat bu saatte otomobil nerde?

ABDÜLVAHAP. — Çok aksilik vallahi, iki otomobil bulsam elli lira verecektim fakat bin lira iki bin lira versem nerde otomobil?..

LEYLA. — Biz de çaresiz Küçük Çamlıcaya doğru bir yürüyüş yaptık ah ne eğlendik, anne, mehtap, yaz, gecenin kokusu, bir çeşme başında periler gibi dans ettik, beni orman kraliçesi ilân ettiler, gelgelelim dönüşte ayaklarım yara bere içinde, bir adım yürümeme imkân yok. (*Gülerek, Abdülvahab'ın omuzuna vurarak.*) Abdülvahap Bey sırtımda götürüyüm diye tutturdu.

ABDÜLVAHAP. — Dünyanın öbür ucuna kadar kıyamete, mahşere, arşa kadar vallahi.

GENÇ. — Şa şa şa.

LEYLA. — Derken bu deliler bir bahçenin kapısını söktüler, tahtirevan gibi bir şey yaparak beni bindirdiler...

HAYRIYE. — Aman çocuklar rezalet bu, ya haber alırlarsa:

ABDÜLVAHAP. — Ne çıkar, ne çıkar. (*Elini göğsüne vurarak.*) Bana gelsinler, (*cebinden bir alay banknot çıkararak sallar.*) Kaç lira bedeli? beş lira, vay insafsız, bir tahta parçası beş lira ama prenses Lili için elli lira al az bile oldu, ben sana teşekkür ederim.

GENÇLER. — Şa şa şa..

HAYRIYE. — Aman çocuklar..

LEYLA. — Derken anne beni bindirdiler, tarlaların arasından bir dönüşümüz var ah olup da görmeliydin..

ABDÜLVAHAP, gençlere. — Gene yapalım valde hanım görsün. (*Hayriye'nin telaşına karşı.*) Ama

çok sessiz surdin gibi surdin gibi. (*Gençler Leyla'yı tahtaya bindirirler, Abdülvahap öne düşer, Hayriye'nin etrafında bir yürüyüş başlar, Hayriye'ye.*) Bizim marşlar hep yeni dans temposuyla (*gençlere bastonunu sallayarak.*) Haydi marş Fokstrot. (*Evvelâ gayet yavaş sesle flör damar söyleyerek, foksotrot adımıyla yürürler, sonra ağır bir blüz arkasından tango.*)

LEYLA, kahkahalarla güler. — Dikkat et anne numaranın asıl tuhafı şimdi geliyor, vals adımı. (*Abdülvahab'ın kumandası üzerine gençler bir vals parçası söylerler ve kafile olduğu yerde dönmeye başlar.*) Görüyor musun çılgınlığımızı anne, bu gidişle bir adım ilerlemek mümkün değil, sokağın ortasında sabahlıyacağız. (*Tekrar yere atlayarak.*) Derken bekçiler görmüşler, nedir bu rezalet, gece yarısı diye başımıza ekşimesinler mi?..

HAYRIYE. — Siz hakikaten çıldırmışsınız çocuklar.

LEYLA. — Heriflere söz anlatamıyoruz, ille karakola götürüleceğiz diye tutturdular. (*Hayriye elleriyle yüzünü kapar.*) Çocukların tepesi attı, herifleri boks yumruklarıyla yere sermeğe kalktılar..

HAYRIYE. — Aklım sana emanet yarabbi.

ABDÜLVAHAP. — Allah emanet, valde hamme efendi, ben varken korkmayın, evvelallah bendeniz de bir başıma haklarından gelirim, bu kaba heriflerin, ama ne lüzüm var, para varken, (*tekrar paraları çıkarır.*) Gel arkadaş al şu paraları, bir kahve iç haydi uğurlar olsun, oldu bitti vesselâm.

HAYRIYE. — Allah sizden razı olsun..

ABDÜLVAHAP. — Vazifemiz efendim, vazifemiz.

LEYLÂ. — Fakat nonoş anneciğim, senin de bir vazifen var, biz kurt gibi açız bize iyi kötü bir parça bir şey ikram etmelisin, sandviç, şarap, ne kaldıysa hepsi kabul.

HAYRIYE, şaşırarak. — Ayıp ama bu saatte çöp bile kalmadı Leylâ..

ABDÜLVAHAP. — Ah dağ başında olmasak, buralarda açık dükkân olsa, gazino olsa, bar olsa da size kordonruj şanpamyalar ikram etsem, kaz ciğeri, soğuk kavun, mercan gibi kızarmış istakoz.

LEYLÂ. — Bu saatte kordonruj annemin bize bulacağı bir şişecik şarap, şişelerde kalanları da birbirine eklessek, bir parçacık ekmek.. bilmezsiniz ne kadın kadıncıktır, benim nonoş annecik, vardır bir köşede onun bir şeyleri, *(bir gözünü kapayıp annesinin yanağını sıkarak.)* Hele hele sen annelerin en cisicisin.

HAYRIYE. — Olsa vermez miyim Leylâ..

LEYLÂ, anasını tartaklayarak. — Kuzum annecik, şeker annecik, minik annecik, ölmüşlerinin canı için yukarda muratlarına ermiş çifte kumruların başı için.

HAYRIYE. — Niçin bu kadar sıkıyorsun beni Leylâ.

LEYLÂ. — Yoksa şantaj yaparız, vallahi hep bir ağızdan şarap şarap diye şarkı söyleyerek evi ayağa kaldırırız. *(Flör damur makamıyla.)* Şarap, şarap, şarap.

GENÇLER. — Şarap şarap şarap şarap şarap isteriz, isteriz.

FIKRET, dimdik durduğu köşeden ilerler, sakince fakat, sert bir sesle. — Zannederim ki artık düğüne

nihayet vermek lâzım, uyuyorlar, büfenin hali meydana. *(Anasını göstererek.)* Biçare büfecininki de öyle. *(Birden derin bir sükût.)*

LEYLÂ. — Güzel ama, ablacık biz senden bir şey istemiyoruz ki, bizim derdimiz anneye.

FIKRET. — Evet ama annenin halini anlamak lâzım.

LEYLÂ. — Misafirlerin yanında biraz tuhaf kaçmadı mı bu?

FIKRET. — Yabancı değiller, kusurumuza bakmazlar, bak artık sabah, onlar da yorgun, dinlenmeye ihtiyaçları var..

ABDÜLVAHAP, utanmış gibi gülerek ellerini oğuşturur. — Yani bize yol mu göründü?

FIKRET. — Vaktidir, sanırım..

LEYLÂ. — Beyler kusurumuza bakmayın, abla biraz sinirlidir, arada sırada fazlalaşır.

ABDÜLVAHAP, vaziyetin ciddiliğini kavramıştır. — Çocuklar Fikret hanımefendinin hakkı âlleri var, hakikat tadını kaçırdık, mil pardon haydi bize marş marş alle gehen.. gürültü etmeden *(çıkartlar.)*

SAHNE III

LEYLÂ, FIKRET, HAYRIYE sonra ALI RIZA

LEYLÂ. — Beğeniyor musun yaptığımı? *(Fikret cevap vermez.)* Beğeniyor musun yaptığımı diyorum sana.

HAYRIYE, canlanarak. — Leylâ uzatma hiç birimizin ayakta duracak halimiz yok.

LEYLA, *yavaş yavaş taşarak*. — Ama hakkı var mı? Anne, bizbizeyken neyse, surat çehresine türlü türlü sinirliliklerine alıştık, büyük abla diye ses çıkarmıyoruz, fakat başkalarının yanında da başlarsa olmaz, biz de insanız, bizim de canımız, izzetinefsimiz var, konuşmaz, gülmez, gülene, konuşana garaz olur, düşman bakar. (*Zorla zaptedilmiş bir kinle Fikret'e*) Şimdi yeri miydi, yabancıların yanında fazla nezaketinden başka kusuru olmayan, kibar bir insanın yanında bizi paçavraya çevirmenin yeri miydi soruyorum sana?..

FIKRET, *annesine*. — Haydi durma artık yat.

LEYLA, *boğuk bir hiddet içinde*. — Görüyorsun anne cevap da vermez, cevaba tenezzül etmez, bir parça eğlendiğimizi gördü ya burnumuzdan getirmeden rahat eder mi, biz bu evin içinde bir sürü köpek yavrusu, siz fena, biz ahlâksız, kendisi mücessem fazilet. Hakkı var, çünkü büyük abla diye sayıyoruz. (*Acı bir alayla güler.*) Sonra gene hakkı var çünkü eve gelip giden erkekler bizim yüzümüze bir parça fazla gülüyorlar, çünkü ben de Neclâ da az çok yüzümüze bakılır gibi kızlarız, çünkü gözümüzde gözlüğümüz yok, çünkü göz bebeğimizde beneğimiz yok. (*Fikret ok gibi fırlar, bir kelime söylemeden Leylâ'ya sert bir tokat atar.*) Hiii vurdu, bana tokat vurdu. (*Çıldırması gibi Fikret'e saldırmak ister, Hayriye aralarına girer.*)

HAYRIYE. — Leylâ çocuğum, o senin ablan, o senin büyüğün, beni öldüreceksiniz, arada.

LEYLA. — Bana tokat, evlâtlık gibi. (*Bir sinir krizi içinde, haçkararak ve çırpınarak kendini yüzü-*

koyun kanapeye atar, tepinmeye başlar, Hayriye üstüne kapanır.)

HAYRIYE. — Leylâ kızım, bana acıyın, hiç olmazsa çocuğumun düğününde olsun yapmayın, bunu bana. (*Cevap alamayınca Fikret'e.*) Fikret beğendin mi yaptığımı?.

FIKRET. — Zavallı kadın ne anlayışsızlık yarabbi.

HAYRIYE. — Fikret gel şuna birkaç kelime söyle, haydi çocuğum barışın, öpüşün, Leylâ seninde çocuğun sayılır, eline doğdu, yarın öbür gün hepimiz bir tarafa dağılacaksınız. (*Ali Rıza kapıda görünür, oradakilerin haline bakar.*)

ALİ RIZA. — Ne oluyoruz?

HAYRIYE, *birdenbire ağlayıp saçını başını yola-maya kalkar*. — Ali Rıza Bey bıraktın beni, bir başıma kendi keyfinde geziyorsun, iki gün iki gecedir kirpikli gözlerimi kırpmadım, köpek gibi ayak altında sürünüyorum, şu halime bak. (*Ellerini gösterir.*) Tencere dibi kazımdan tırnaklarım söküldü, yakışır mı bu senin erkekliliğine, herkes kendi havasında, kuş kadar canım var, önüne gelen beni eziyor, âhır ömrümde bunu mu yapacaktın bana?

ALİ RIZA. — Sus anlayalım ne oluyoruz?

HAYRIYE. — Herkesin zulmü bana.

ALİ RIZA. — Sen söyle Fikret.

FIKRET. — Söylenecek bir şey var mı baba, haçmeydanda.

ALİ RIZA. — Ne oldu çocuğuma, Leylâ ne oldu. (*Hareketsiz yatan Leylâ'yı sarsar.*) Cevap versene..

HAYRIYE. — Ne çıkmaz canım varmış..

ALİ RIZA, Hayriye'yi şiddetle sarsar ve bağırır.
— Aklımı başına al, emrediyorum, nedir bu rezalet, ne oldu çocuğa?

HAYRIYE. — Bayıldı Leylâ, cevap ver, gözlerini aç. (*Kocasına.*) Kardeşiyle kavga ettiler, Fikret tokat vurdu.

ALİ RIZA. — Sen, Fikret...

FIKRET. — Evet ben, Fikret.

HAYRIYE. — Leylâ aç gözlerini diyorum (*kocasına*) bir parça su Allah rızası için. (*Ali Rıza şaşkın şaşkın aranır, birkaç şişe tabak devirir, su bulamaz.*)

ALİ RIZA. — Yok, bir damla su da yok. (*Hayriye güçbelâ Leylâ'nın yarı belinden yukarısını kaldırmıştır, kızın saçları karışık, gözleri kapalıdır, nihayet bir şişeden bir peşkire birkaç damla su akıtmaya muvafık olan Ali Rıza Bey yaklaşır, Leylâ'nın yüzünü ovuşturmaya hazırlanır, Leylâ gene gözleri kapalı olduğu halde, elinin birini kaldırır, parmaklarını şıkırdatarak, sarhoş ağziyle flödamur söylemeye başlar. Trallala... tralla, Ali Rıza bir adım gerileyerek, peşkiri yere atar ve elleriyle yüzünü kapar.*)

FIKRET. — Nihayet ayakların suya erdi mi baba?...

HAYRIYE. — Yorgunluktan vallahi yorgunluktan başka bir şey değil, sinirleri bozuldu, yardım edin götüreyim. (*Ali Rıza ve Fikret'e bakar kıvılcımladıklarını görür,*) hadi seni götüreyim Leylâ.. (*Kızını belinden yakalar, kaldırır, kapıya doğru yürür.*)

LEYLÂ, anasının zaptedemediği tek elini havada şıkırdatarak. — Trallala... trallala (*çıkartlar.*)

SAHNE IV

ALİ RIZA, FIKRET sonra AYŞE

ALİ RIZA. — Ne oluyoruz Fikret?

FIKRET, vahşi bir sertlikle. — Bana mı soruyorsun baba, meydanda. Böyle istedin, böyle oldu.

ALİ RIZA. — Ben mi Fikret, ben mi istedim?

FIKRET. — Sana da Şevket'e de tehlikeyi kaç defa haber verdim, bunlar kudurdukça kuduruyorlar. baştan kara gidiyoruz, sıkı bir baskı lâzım, erkekliğimizi gösterin dedim, ikiniz de aldırış etmediniz.

ALİ RIZA. — Fikret sen de mi?

FIKRET, kendini toplayarak. — Affet baba seni üzdüm, (*Kısa bir düşünçeden sonra, merhamet ve muhabbetine mağlûp olur, boynunu büker, ellerini uzatır.*) Halbuki ben sana tapıyordum baba, fakat bu son artık.

ALİ RIZA. — Niçin?

FIKRET. — Artık ben gidiyorum baba.

ALİ RIZA. — Nereye..

FIKRET. — Evleniyorum.

ALİ RIZA, uzun uzun kızına baktıktan sonra. — Yaaa.

FIKRET. — Sana bunu yarın haber verecektim.

ALİ RIZA. — Bugün yarın hepsi bir.

FIKRET. — Sana danışmadan böyle bir karar verdiğim için bana darılma, çok bunaldım baba.

ALİ RIZA, epeyce kendini toplamış. — Darılmak mı niçin darılacağım çocuğum, benim ne hakkım var senin üstünde, verdiğim hangi saadete karşı.

FIKRET. — Bu sitem doğru mu baba?..

ALİ RIZA. — Sitem değil, hakikati söylüyorum, ben artık fukara oldum, çocuğum fukara bir ihtiyar, her hakkım gibi babalık hakkımı da kaybettim, senin evlenmen benim için ne büyük mesele, halbuki bak kiminle diye bile sormuyorum.

FIKRET. — Bilirsin ki ben kafasız ve kalpsiz bir kız değilim, baba fakir düşmüş olabilirsin, bunun için kardeşlerim gibi annem gibi sana darılmayı aklımdan geçirmedim, fakat onlara gösterdiğin za'fı da hoş göremedim, göremeyeceğim, Leylâ'yla Neclâ iki çulğın, annem de onlara uydu. Annem koyun gibi nereye çekersen oraya giden bir kadın, Ferhunde daha komşumuzken onların elebaşlılarıydı, bu serseri şimdi bir de gelinimiz olarak eve girince evin dizginlerini büsbütün eline alınca..

ALİ RIZA. — Yeter çocuğum, anlıyorum.

FIKRET. — Bari ben olsun aradan çıkayım dedim.

ALİ RIZA. — Hakkındır çocuğum, varacağın adam kim, nasıl tanıdın?

FIKRET. — Her halde evimizdeki danslı toplantılarda değil, Tahsin diye bir adam.

ALİ RIZA. — Ne iş görüyor?

FIKRET. — Düzce'de bağı bahçesi varmış, karısı yakında ölmüş, üç çocuğu varmış.

ALİ RIZA. — Yaşı?

FIKRET. — 45, 50 belki de daha fazla, bana ne yanımda evlenmek istediğini söyledi, beni alsın dedim.

ALİ RIZA. — Görmedin mi?

FIKRET. — Bana ne, resmini bile görmedim, Namusu bir adam diyorlar, bu kâfi.

ALİ RIZA. — Demek Düzce'ye gideceksin.

FIKRET. — Uzak bir yer olması şart, âdet yerini bulsun diye seninle görüşmeye gelmek istedi, hacet yok, ben çantamı alır giderim dedim.

ALİ RIZA. — Demek ayrılık.

FIKRET. — Öyle lâzım baba.

ALİ RIZA. — Oraya kadar ben seni götürsem..

FIKRET. — Şimdilik hayır baba, fakat ilerde bir gün...

ALİ RIZA. — Seni çok göreceğim geldiği zaman öyle mi.. (*Ellerini tutmak ister.*)

FIKRET, geri çekilerek. — Kendimizi teessüre kaptırmayalım, yalnız sana bir şey söylemek isterim baba, öyle sanıyorum ki, sen burada daha sıkıntılı günler göreceksin, kulağında bulunsun, pek bunahırsan bana gelirsin, baba zaten üç çocuğum var, bir tanesi de sen olursun, ihtiyarlık günlerinde sana da onlar gibi bakarım. (*Ağlayarak çıkar, Ali Rıza uzun uzun arkasından bakar, sonra bir öksürük işitilir, gözleriyle etrafı araştırır, kanepeli çeker, Ayşe'nin bir tül elbiseyle bir kilim parçasına sarılarak uyumuş olduğunu görür.*)

ALİ RIZA. — Ayşe burada (*Kucağına alırken Ayşe tekrar öksürür.*) Ayşe yorgunluktan uyuyakalmış, Ayşe öksürüyor.

AYŞE, gözlerini açar, uykuyla uyanıklık arasında. — Güzel babacığım benim, güzel babacığım... (*Tekrar uyur.*)

ALİ RIZA, çocuğun yüzüne bakar, yavaş yavaş ağlayarak. — Hiç olmazsa seni kurtarabilsem...

ÜÇÜNCÜ PERDE

TABLO I

Suare için hazırlanmakta olan büyük bir oda ikinci plânda büfe, birincide çarpık borulu bir külüstür soba, solda birinci plânda divan vazifesini görecek bir geniş somya üstünde Neclâ'nın hâlâ kaldırılmamış derbeder yatağı, kapsız yorgan ve yastıklar, dipte büyük sofa kapısı, sol ikinci plânda Ali Rıza Bey'in odasının kapısı kâğıtları yer yer yağmurdan sökülmiş duran duvarlara uydurma süsler ve resimler.. Bir gece evvel akmış tavanın yağmuruna karşı öteye beriye konmuş leğenler, tenekeler hâlâ kaldırılmamış bütün eşyada üzüntü ve sefalet... Perde açıldığı vakit Neclâ yatakda saçbaşı karışık roman okur, Ayşe arkasında anasının eski bir hırkasıyla kolları dirseklerine kadar sıvalı, ayaklarını altına almış, makasla konfeti kesiyor.

SAHNE I

FERHUNDE, HAYRIYE, NECLÂ, AYŞE

FERHUNDE, *Hayriye'nin elindeki tepsideen aldığı likör kadehlerini masanın üzerine sıralar. Sonra*

sandviç tabağını alır, sandviçlerden birini havaya kaldırır, muayene eder, koklar. — Bunlar ne hanım anne? Sandviç mi?

HAYRIYE. — Öyle ya Ferhunde.

FERHUNDE. — Birdenbire benzetemedim de.

HAYRIYE. — Ekmekler soğuktan kurumuş da keserken dağılı dağılı verdiler.

FERHUNDE. — İçindekiler pastırma mı?

HAYRIYE. — Sığır dili, bunlar da peynirli.

FERHUNDE, *koklayarak, kahkahayla güler. — Görenler Allah için söylesin, lüks davet diye buna derler.*

HAYRIYE. — Ne yapayım kızım ne getirirlerse onu yapıyorum.

FERHUNDE. — Size sözüm yok, hanımanne, bu kadarına da Allah razı olsun, beyler evin şerefine bunu lâıyk gördükten sonra bizim elimizden ne gelir? Siz çayı da sıcak tutun kuzum, hava da dehşet, misafirler kimbilir ne halde gelecekler biraz da konyakla limon karıştırır olur, âlâ bir punç, çok bile bize. *(Hayriye boş tepsiyle çıkar.)*

AYŞE. — Yenge bakar mısınız, yeter mi bu kadar konfeti?

FERHUNDE, *masadan kırmızılı, yeşilli birkaç uçurtma kâğıdı çekip atarak. — Yetmez kızım, ne kadar cık şey o, şunları da kesiver.*

AYŞE, *başka bir sepetten birkaç serpantin çıkararak. — Serpantinler de ıslanmış attığımız zaman açılmayacaklar diye korkuyorum.*

FERHUNDE. — Aldırma olduğu kadar yağmurdan ıslanmamış neremiz kaldı? *(Neclâ'ya)* sen artık davranırsan iyi edersin, vakit yaklaşıyor.

NECLÂ. — Yemin ettim, soba yanmadan kalkmam, donuyorum yenge anlamıyor musunuz, ev değil buz dolabı, koca evi ipotek ettiler, dünya kadar para çektiler ellerine, iki hafta içinde altından girip üstünden çıktılar, bana iki fanila çorapla bir küllüstür mantoya bile çıkmadı; ayağımda babamın yün çorapları, sırtımda babamın yamalı fanilası, dilenciden beter ettiler beni.

FERHUNDE. — Hakkın var çocuğum, ama vakit daraldı, sen böyle ortada yatarken bir baskın olursa.

NECLÂ. — Olursa olur, kendileri utansınlar, ölecek halim yok ya..

FERHUNDE. — Sade yatak değil, sen daha giyineceksin.

NECLÂ. — Alay mı ediyorsunuz yenge, nemi giyeceğim?

FERHUNDE. — Ne yapalım çocuk hepimiz aşağı yukarı aynı haldeyiz, başımızda böyle kalantor erkeklerle bu kadarına da şükür, hem senin ümit kesmene hakkın da yok, satılık malsin, bakarsın yarın öbür gün sen de Leylâ gibi bir vurgun vurursun kürk mantolar, rönarlar, elmaslar, ya ben ne yapayım ki kör kuyuya düşer gibi bu cehenneme düştüm, suçum günahım olmadığı halde sizinle beraber bocalayıp duruyorum, üstelik bari kıymetimiz bilirse, kardeşin beni dört duvar arasına kapadı, kendi gene iki gündür ortalarda yok, güya banka bir iş için Bursa'ya göndermiş, hadi bunu da yutalım bakalım. (*Neclâ'nın başını okşar.*) Görüyorsun ki ben de doluyum, hadi gakerim bir gayret et.

NECLÂ. — İnadımdan yapıyorum sanıyorsunuz yenge vallahi değil, içim üşüyor, bakın daha sobayı bile yakmadılar, ateşin yüzünü uzaktan olsun göremezsem kalkamıyacağım, hem giyinmemi de düşünmeyin, mahut şapşalları sırtıma geçirmek, başıma da birkaç tarak beş dakikalık iş. (*Dışarda gramofon sesi yes sör das may plağr.*)...

AYŞE, *top gibi yerinden fırlayarak kapıya koşar.* — Müjde gramofon geldi, bravo Naili Bey'e...

SAHNE II

Evvelkiler, NAILİ, oğlu TAHSİN

(*Ferhunde de Ayşe'nin arkasından kapıya doğrulur, fakat o çıkmadan Naili çarleston oynayarak içeri girer paltosu ve kulaklarına kadar geçmiş melon şapkası kardan bembeyazdır, boynunda bir atkı vardır, arkasında oğlu Tahsin elinde gramofonla girer.*)

FERHUNDE, *gülerek.* — Hakikaten bravo size Naili Bey, gramofon gelmiyecek diye ödüm pathyordum, rezil olacaktık misafirlere, Allah esirgesin.

NAILİ, *gramofonu oğlunun elinden alarak susur.* — Olur mu gelmesin efendim, kim demişler bana.

FERHUNDE. — Neresindeymiş kusuru..

NAILİ. — Gene zenberek kırılmış, bu sefer de herifin ağzından girip burmundan çıktık, ama bir daha olmaz, tamir tutmaz artık, bu gramofon diyor beyler artık bir yenisini lütfederler.

FERHUNDE, bir sinir kahkahasıyla. — Beylere kaldıysa işimiz hohohooy.. Beyler bunu bile çok görüyorlar, bu benim vaktiyle çocuklara getirdiğim gramofon.

NAİLİ, hokkabaz gibi. — Alırlar efendim, alırlar, almaz olurlar mı? Hep birden rica ederiz, bir gü-rültü bir patırdı anlaşıldı mı efendim? (*Paltosunu, şapkasını, atkısını çıkararak silkeleyemeye başlar. Onun arkasında da bir smokin eskisi vardır.*)

FERHUNDE. — Ne söylüyorsunuz Naili Bey, bizim her yerimiz dökülüyor, şu hale baksanıza, dam-lar akıyor, her tarafta leğenler, tenekeler.

AYŞE, masum bir sevinçle gülererek. — Dün akşam sofadaki tenekelere yağmur tıpkı bir fokstrot temposıyla damlıyordu, ablalarımınla dansettik, ne hoş-du değil mi yenge, aman ne güldük.

NAİLİ. — Ev dediğin böyle olur, çalgılı gazino gibi, çalgılı ev.. Allah afiyet versin efendim, Allah afi-yet versin.. Her şey düzeler, her şeyden evvel neşe lâzım, ölümlü dünyada, bu gece gene kimbilir ne ka-dar eğleneceğiz.

FERHUNDE, derin derin öksüren Tahsin'e — Çıkarsana pardesünü çocuğum, sucuk gibi ıslanmış-sın.

NAİLİ. — Bakmayın, benim oğlumu sıza diye çağırduğuma, arslandır o arslan, maşallah zayıf ama sağlamdır, demir gibidir, demin İnadiye yokuşunu çıkarken ben bir aralık tipiden boğuluyordum, o ku-cağında gramofonla önümde alimallah vanstep oynar

gibi sekiyordu. (*Sırtına vurarak.*) Yamandır benim sıza.

NECLÂ, yattığı yerden. — Kuzum Naili Bey o sıza olursa siz ne olursunuz?

NAİLİ. — Vay küçük hanım vay sen neler öğ-renmissin, ayol o sıza olursa benim ne olacağım ma-lûm ama, onun sahiden benim oğlum olduğu ne ma-lûm ya karı vaktiyle bir haltettiyse? (*Evvelâ gözünün birini kırparak şakağına götürdüğü elini oh olsun mâ-nasında toplar.*) Aldın mı cevabı küçük hanım?

FERHUNDE. — Allahdan korkmadan Naili Bey zavallı Melek Hanım'a ettiğiniz yetişmiyormuş gibi bir de namusuna dil uzatmak..

NAİLİ, tatsız tatsız maskaralık yaparak. — Bi-linmez canımın içi bilinmez. Kadın mahlûkuna emni-yet olmaz. (*Neclâ'ya*) Hem sen ne diye hâlâ yatıyor-sun?

NECLÂ. — Keyfimden..

NAİLİ. — Baloyu yataktan seyretmeğe niyet et-tin galiba kalk bakayım, çabuk soyunur, dökünür, koynuna giriveririm vallahi. (*Ayşe çıngıraklı bir kah-kaha koparır.*)

FERHUNDE, gülererek. — Ömürsün Naili Bey.

NECLÂ. — Nereye girersin?

NAİLİ, soyunur gibi hareketler yaparak tep-i-nir. — Vallahi geliyorum, billahi geliyorum.

HAYRIYE, elinde bir tepsiyle tekrar kapıda gö-rünür. — Ayol çocuklar siz hâlâ kendi havamızdası-nız, neredeyse misafirler gelecek.

AYŞE, *kahkahadan katılarak*. — Burada olup da işitmeliydin anne; soyunur, dökünür, koynuna girerim deyince Neclâ ablam bir fırlayış fırladı ki?

FERHUNDE. — Melek Hanım'a haber verirse görürsünüz siz elalemin kızlarının koynuna girmeyi..

NAİLİ, *yalandan ciddîleşip korkarak*. — Yooo asılmışın evinde ipten bahsolmaz, Melek Hanım bu günlerde zebani oldu, gene sinirleri pek üstünde. (*Tahsin'i omuzundan sarsarak.*) İkide bir sıpama satıyor, sen babanla bir olup çapkınlığa gidiyorsun diye..

FERHUNDE. — Yalan mı, yapmadığınız şey mi?

NAİLİ, *parmaklarına tükürerek*. — Allah kuru iftiradan saklasın, yaman bu kadın milleti. (*Hayriye'ye.*) Siz bari benden tarafa olun hanımefendiciğim, meseleyi arzedeğim: civarda bir ana kız var; sıpa, kızla işi pişirmiş bari anasını da bana yap diye bir şaka edecek oldumdu, sıpa da adı üstünde sıpa, sen bir çiçek demeti yap benim tarafımdan kadına götür, ağzı karalar da Meleğe yetiştirsinler vay efendim vay..

FERHUNDE. — Bayılıyorum bu Naili Bey'e onun da bizimkiler gibi elinde yok avucunda yok, fakat hiç olmazsa bir güler yüzü bir neşesi var.

NAİLİ. — Ne olacak efendim, ne olacak ölümlü dünyada mahalleliye vasiyet ettim, başıma bir şey gelirse, beni çarlestonla gömecekler. (*Neclâ'ya.*) Şaka bertaraf, sen kalkmalısın bu yatağın ne işi var burada.

HAYRIYE. — Dün akşamki sellerden odası aktı..

FERHUNDE. — Hangimizinki akıyor ki.

HAYRIYE. — Sakın gene sıtman istelemesin, ben bu titremeyi beğenmiyorum.

NECLÂ. — Keşke bir ayak evvel gebersem de kurtulsam, ne tadı var böyle yaşamanın, elde yok avuçta yok.

NAİLİ. — Böyle söyleme, sen yumurta içi gibi kızsın, bak bir Suriyeli zengin ablanı nimete gargetmek üzere yarın sana da bir kısmet çıkar.

NECLÂ, *hiddetle*. — Kes bu bahsi Naili Bey sahiden bozuyoruz yoksa.

NAİLİ. — Eh pekâlâ ama sen de kalk evvelâ şu yatağı bir dertop edip defedelim, ortahğa bir çeki düzen verelim.

FERHUNDE. — Ne adam bu Naili Bey çoraplarımızı da yıkayacak zavallı.

NAİLİ. — Onu da yaparız. (*Koklama taklidi yaparak.*) Hem mis gibi koklaya koklaya.

NECLÂ, *kalkmağa davrcanarak*. — Naili Bey'in keyfi yerinde ben de onun gibi arka cebime kaloriferi yerleştirsem.

NAİLİ. — Hay babana rahmet diyecektim, az kalsın iyi hatırlattın. (*Arka cebinden bir yassı konyağı şişesi çıkarıp bir yudum içer.*) Ancak bununla donmaktan kurtuluyorum, istersen sana da vereyim, konyak kızıştırır, senin gibi kızlara pek öyle kızıştırarak şey içirivermek doğru değildir ama..

NECLÂ. — Lüzumu yok. (*Ayakta gecelik entarisıyla titreyerek.*) Donacağım ben bu akşam ötesi yok.

HAYRİYE. — Leylâ ablanın robdögambırını aliver sırtına, buralarda bir yerdeydi..

NECLÂ, suratla. — Çocuk gibi konuşma anne, onun malına el sürmek.. Allah esirgesin. (*Etrafına bakarak.*) Bak şimdi ben ne yapacağım (*Ayşe'ye*) ver şu masa örtüsünü Ayşe. (*Masa örtüsünü omuzuna alır ve bir kuşakla beline bağlar.*) Gördün mü kürkü, ne sakala minnet, ne bıyığa..

NAİLİ. — Bravo Neclâ böyle filozof olmalı, haydi çocuklar iş başına, elbirliğiyle şu salonu bir hale yola koyalım. (*Ali Rıza Bey elinde bir odun sepeti ve bir testere ile girer, arkasında eski bir aba, başında bir arakıye vardır, sakalı büsbütün ağarıp uzamış, yüzü zayıflamıştır, ağır ağır sobaya yaklaşır, abasının üstünde ve sakalındaki karları silkeledikten sonra çömelir, sobayı yakmağa başlar.*)

HAYRİYE, kocasına yaklaşarak. — Çok geciktin, bahçede...

ALİ RIZA. — Evet epeyce iş gördükten sonra hatırladım ki ağaçlar ıslak, yakmak kabil olmayacak, çaresiz kümesi yıktım o da yaş içinde ama ne kadar olsa tahta. (*Ellerini silkeleyerek.*) Parmaklarım adetâ dondu. (*Sobayı üflemeğe başlar, Ali Rıza Hayriye'yle konuşurlarken Naili ile Tahsin, Neclâ'nın yorgan ve sairesini yüklenerek dolaba tıkmışlar, kızlar ortadaki leğen, hamam tası, boş konserve tenekesi, kırık sigara iskemlesi ve saire gibi hırdavatı toplayarak yatakların üstüne yığılmışlardır.*)

NAİLİ, eline geçirdiği bir kahve tepsisini çalıp hokkabaz taklidi yapar. — Ne sihirdir ne keramet, el çabukluğu marifet, çifit karşısı oldu bir dakikada bir

dans salonu; yalnız Allah cezasını versin dolabın kapağı tutmuyor, bir çivi bulamaz mısınız çocuklar?

FERHUNDE. — Çiviye kim arayacak bir şeyle sıkıştırıver.

NAİLİ, ceplerini arayıp bir mektup çıkararak. — Ev sahibinin mektubu.. birikmiş aylıkları istiyor, iki sahifelik bir tehditname, gördünüz mü hayırlı ev sahibini ne ise zahmeti boşa gitmedi, herifin ağzını kapatamıyoruz, bari mektupla dolabın ağzını tıkayalım. (*Mektubu dürüp, büküüp dolabın kapağını sıkıştırır. Neclâ'ya*) Kız sen hâlâ buralarda mısın, hadi giyin çabuk. (*Ani.*) Dur bakayım dur. (*Neclâ'ya yaklaşıp elleriyle poz vererek.*) Koy elini beline, kalçanı da şöyle yanına al, çocuklar kime benzedi, vallahi tıpkı Karmen Andaloz, ta kendisi, olur şey değil. *Gözleriyle etrafı aradıktan sonra tepsiyi alır, Neclâ'ya verir.*) Şimdi büsbütün tamam oldu. (*Karmeni söylemeye ve oynamaya başlar, Ferhunde, Ayşe ve Tahsin de el çırparak hep bir ağızdan refakat ederler.*)

NECLÂ. — Oldu olacak ben de oynayayım bari ısınmak için en iyi çare bu galiba. (*Gittikçe kızışan bağırmalar, kahkahalar içinde Naili ile Neclâ karşılıklı oynayıp, zıplamaya başlarlar, biraz sonra Tahsin de Ayşe de iştirak eder, dizleri ve elleri yerde, sobayı üfleyen Ali Rıza, evvelâ hayretle bakar, sonra kahkahayla gülmeğe başlar.*)

HAYRİYE, aksi aksi bakarak. — E ne oluyorsun sen?

ALİ RIZA, gülmeğe devamla. — Gülmekten başka yapılacak şey kaldı mı çocuklarım için...

HAYRIYE. — İftihar et Ali Rıza Bey, insan fazilet, doğruluk diye çocuklarını bu hale getirir de nasıl gülmez? Yaşasın senin gibi baba.

ALİ RIZA, *güçlülükle doğruluk ayağa kalkarak.* — Kavga mı arıyorsun hanım?. (*Sert ve acı alaycı bir tavırla.*) Mesut yuvamızda çalıp oynamakla geçireceğimiz mesut gecede böyle bir şey arıyorsan sen zararlı çıkarsın, güzelim biliyorsun ki ben artık o eski ben değilim, kavgadan rezaletten korkmuyorum, benim de ar damarım çatladı, artık alacaklarını istemeğe gelen, kapıda dolandırıcı, bataklık diye bağırın esnafa hangi sesle bağırdığımı hele bir hatırla, kavga arıyorsan Sulukule çingeneleri gibi karşılıklı bağırsınız, istediğin kadar, fakat böyle mesut bir gecemizde yazık olur, bak biraz sonra dişili erkekli alay alay misafirlerimiz gelecek, likörler içilecek, danslar edilecek, artık eskisi gibi insandan da kaçmıyorum, ben de giyinip kuşanıp ortaya çıkacağım, bir kodaman kodoş gibi köşeye oturacağım, beni de salon oyunlarına karıştırmaya kalkacaklar, kızların kısmetine engel olmamak için güler yüzle karşılayacağım, fazla olarak bu gece evimi adliyecilerin bir baba gibi sevip saydıkları bir meşhur hukuk profesörü şereflendirecek öğlumu uğradığı iftiradan kurtarmak için ona yalvaracağım, bunlar dururken kavga edersek yazık olur güzelim. (*Şiddetli bir kapı zili, ortaklık birbirine karıştır.*).

FERHUNDE. — Geldiler. (*Ayşe koşarak dışarı çıkar.*).

NECLÂ. — Eyvah, ben fena yakalandım.

FERHUNDE. — Söyledim ben sana.

NAİLİ. — Yaa, sakalımız yok ki, sözümüzü dinletelim, hemen çaresine bak. (*Neclâ çıkar.*).

ALİ RIZA, *testereyi, sepeti alıp kaçmağa hazırlanır.* — Kunduralarım temizlendi mi?

HAYRIYE. — Ha ha, kanapenin altında çabuk giyin. (*Ali Rıza telâşla soldan çıkar.*)

SAHNE III

FERHUNDE, HAYRIYE, AYŞE, NAİLİ, TAHSİN, ABDÜLVAHAP, LEYLÂ

AYŞE, *kapıdan girer.* — Korkmayın değiller, Abdülvahap Bey'le Leylâ.. Ablam geldiler.

HAYRIYE. — Hayırdır inşallah, onlar son vapurla gelecek değil miydi?..

FERHUNDE. — Evet Tokatlıyanda yemek yiyeceklerdi.

HAYRIYE. — Hava bozuk, gece vapuru işlemez diye mi acaba?

FERHUNDE. — Zannetmem. (*Leylâ hızla kapıdan girer, kimseye bakmadan arkasındaki kürkü çıkarıp atar, elleriyle başını sıkar.*).

NAİLİ, *gene sululuk edip bağırarak.* — Sefa amedi prenses..

LEYLÂ, *sert.* — Bırak Naili Bey şakanın sırası değil.

NAİLİ, *şaşıarak etrafa.* — Hava dehşet. (*Leylâ'ya.*) Şaka etmedim, prenses, hoş geldiniz dedim.

HAYRIYE. — Kürkü birdenbire attığına fena ettin, Leylâ oda daha ısınmadı..

LEYLÂ, *kürkü kanapeden alıp yere atar ayağıyla teperek.* — İsterseniz sobaya atın da yakın, o pisi zaten beni yakan o kürk değil mi?

NAİLİ. — Dehşet, dehşet..

FERHUNDE, *amir sesle.* — Ne oluyorsun Leylâ gene cinlerin tepende görünüyorsun.

LEYLÂ. — Rica ederim, bir şey sorma yenge senin de hatırım kırarım, bu gece. (*Somurtkan ve korkak çehreyle kapıda görünen Abdülvahab'a.*) Ay siz buraya da mı geldiniz, ne işiniz var burada hani bir daha bu eve ayak basmayacaktınız, yarım saat evvel dininize imanınıza yemin ediyordunuz.

ABDÜLVAHAP. — Leylâ Hanım rica ederim hakaret kâfi, bende insanım.

LEYLÂ. — Hadi maval okumayın bana ne insan olduğunuzu anladık.

HAYRIYE. — Çıldırınız mı Leylâ, onlar nasıl sözler öyle..

LEYLÂ. — Bin kere söylerim anne sokma burununu anlamadığım şeylere diye.

HAYRIYE. — Abdülvahap Bey evlâdım, bakma onun kusuruna, yoruldu, sinirlendi, sizi ne kadar sevdiğini bilirsiniz yoksa...

ABDÜLVAHAP. — Hayır vallahi hanımefendi bendenizde hiç bir kabahat yok, zulüm kâfi.

HAYRIYE. — Yüreğime inecek vallahi Abdülvahap Bey evlenme hazırlıklarını tamamlamak için gü-

le oynaya Beyoğluna indiniz, ne oldunuz birdenbire anlatın ayaklarınızı öpeyim..

ABDÜLVAHAP. — Anlatılacak bir şey yok, valde hanımefendi, istemiyor beni vesselâm. Leylâ Hanım beni kovuyor, yalvaracak değilim ya, zaten araba bekliyor, kızınızı teslim ettim, gideceğim.

NAİLİ. — Dur beyim mesele ciddi, teyzeciğim telâşlanma, sen çekil bir tarafa keyfine bak, nene lâzım, gözüm nuru biraderciğim, sen azıcık beni dinle Leylâ'nın size aşık olduğuna kalbimi basarım.

ABDÜLVAHAP. — Senin kalbim para eder mi birader kovuldum ben diyorum.

HAYRIYE. — Aman çocuğum, estağfurullah haddine mi düşmüş, ben ona terbiyesini veririm.

LEYLÂ, *haykırarak.* — Anne karışma diyorum. (*Vehab'a.*) Siz daha ne bekliyorsunuz, istemiyorum sizi, davul mu çaldırayım, istemiyorum, türkçe anlamaz mısınız, haydi ruuh.. giderken meşhur kürkünüzü unutmazsanız iyi edersiniz, çünkü kâfi derecede de başımıza kakıldı.

ABDÜLVAHAP. — Kürk, servet, para benim gözümde hiçdir, ben öyle adam değilim.

LEYLÂ. — Hadi hadi başkalarına anlatın siz onu.

HAYRIYE. — Şimdi bayılacağım.

NAİLİ. — Allaha emanet teyzeciğim, bunlar aşık maşuk cilveleri, beyim, gülüm çıkar şu paltoyu. (*Vahap sertlikle Naili'yi iter.*) Kavgasız aşk olur mu han-gi asırda yaşıyoruz, Allah Allah teyzeciğim, hele se-

nin şu güzel elinle hazırladığın likörler, konyaklardan birer tane parlatalım, cilve bunlar vallahi billahi cilve..

LEYLÂ. — Bırak sululuğu Naili Bey.

FERHUNDE, edepsizliği ele almağa hazırlanır, sert ve hâkim bir sesle. — Sen çekil aradan bakayım Naili Bey elinin hamuruyla erkek işine karışma. (*Ortaya, susalım.*) Ses o kadar sert ve hakimdir kı, herkes susar, Ferhunde'ye bakmağa başlarlar.

NAİLİ. — Vay anam, gördün mü, asri kadınlar şahım.

FERHUNDE. — Mesele ciddi: Sinir hareketi yapan Leylâ'ya. (*Rahat durmanı rica ederim, bozuşmayalım, siz de Abdülvahap Bey.*) Onun bir hareketine. Yoo yoo, yoo.. beni dinleyeceksiniz, çevirin yüzünüzü bu tarafa bakayım, karşınızda kadın konuşuyor, kahvede, gazinoda değiliz, nezih bir aile ocağındayız, arada ufak bir şey geçmiş görülüyor, ben eminim ki incir çekirdeğini doldurmayan bir zevzektir, ama büyük de olsa ne çıkar, yakışır mı ikinize de böyle bir gecede rezalet çıkarmak, ortalığı birbirine katmak insan yerine göre kan kusar, kızılık şerbeti içtim der, insanlık bunu icabettirir, nişanlılık, evlilik hayatında bunlar olagan işlerdir, insan her kavgada ayrılmaya kalksa, hohoooo taş üstünde taş kalmaz, hepimizin evlilik hayatında ne boğuşmalar oluyor, uzağa gitmeye ne hacet, ben bana yapılanlara aldırış edecek olsam, nasıl söyleyim, bu evi bomba ile havaya atmam lâzım gelir, beyefendi biz size kızımızı alın diye pullu istida vermedik, kızımızı sevdiniz, istediniz, biz de he dedik, zannetmeyin ki, Suriye'deki bağınıza bah-

çenize servetinize tamah ederek, sırf efendi adamsınız, namuslu, mert adamsınız diye anlaşıldı mı efendim, sen de Leylâ, seni de bu efendiye parası için satmadık, sen de pekâlâ ona aşık oldun bizde yalan yok, yani demek isterim ki kedi köpek gibi birbirinizi yediğiniz halde birbirinizi bal gibi seviyorsunuz..

NAİLİ. — Bravo, Ferhunde Hanım.

FERHUNDE. — Naili Bey tiyatrodan değiliz.

ABDÜLVAHAP. — Efendim, müsaade buyurun arz edeyim..

LEYLÂ. — Yenge, mesele bildiğiniz gibi değil.

FERHUNDE, masaya bir yumruk atarak. — Eey değilse değil, ne haliniz varsa görürsünüz, ama böyle bir gecede mesele çıkarmaya ne hakkınız var, misafirler belki köşebaşını dönüyorlar, ne olacak, yani sizin yüzünüzden elalem maskarası mı olacağız anlayalım, istemiyorsanız ayrılırsınız, ama edep ve nezaket dairesinde, çok şükür çöl bedevileri değiliz, hepimiz terbiyesi mükemmel, medeni insanlarız, hadi bakalım, şimdi elele verin de yarın düşünür taşınırız, ver elini Leylâ, ver diyorum, haniye sizinki Vahap Bey, (*Onları elele verip.*).

NAİLİ, zıplayarak. — Dayanamam, kuyruğumdan tutup pencereden atsanız gene alkışlarım, bravo, bravo, (*herkes bravo diye bağırır.*)

FERHUNDE. — Yani Naili Bey, hatırın kalmasın ama, şu zavallı Melek Hanım'ın arasına size kötek atmakta hakkı varmış, nur olsun elleri.

NAİLİ. — Gördün mü her şey nasıl düzeldi, teyzeciğim, vallahi sizin gelin sapına kadar kadın, (*kapı zili*) hem de ne zamanında yarabbi, ne saniyesinde. (*Ortalık karışır, Ayşe aşağı koşar.*).

SAHNE IV

Evveldkiler ALİ RIZA, kadınlı erkekli figüranlar.

(Erkekler smokinlidir, bir kısmınınki vücuduna uymamaktadır, çehreler soğuktan morarmıştır.)

NAİLİ, biraz evvelki titreyişlerine rağmen, açık beyaz elbiseyle giren Neclâ'ya. — Tam zamanında geldin, çocuklar şimdi gayet sık bir numara tertip edeceğim, siz şöyle dizilin, iki avucunuzu konfeti ile doldurun. Sevgili sıpacığım, şu gramafonu, çabuk, ben sana dışardan işaret verince, yes sör plâgına başlayacaksın, (Ali Rıza Bey arkasında siyah yırtık bir elbiseyle girer.)

ALİ RIZA. — Geldiler mi beyefendi, geldiler mi?

NAİLİ, konfeti sepetini uzatır. — Buyurun beyefendi, buyurun.

ALİ RIZA. — Yok o değil, misafirleri soruyorum.

NAİLİ. — Geldiler, beyefendiciğim, geldiler.

ALİ RIZA. — Profesör de geldi mi? Adını unuttuyorum?

NAİLİ. — Ebülhalim Mesut Bey, Vallahi daha görmedim, her halde gelmiş olması lâzım. (Kapıdan.) Muhterem damlar, muhterem kavalyeler, lütfen paltolarınızı bıraktıktan sonra sıraya dizilin, bir dam, bir kavalie sıpa başla, (Tahsin gramofonu kurarken, Naili gene telâşla kapıda görünür.) Başlasana ulan, ne bekliyorsun, (çıkarak, plâk başlar, figüranlar çarliston

oyunarak girerler. Gülinç bir tarzda tepinirler. Naili en önde alayın idare etmektedir, ev sahipleri güller, konfeti serperler, Ali Rıza önden gelen Naili'yi yakalar.)

ALİ RIZA. — Kuzum beyefendi, profesör gelmedi mi? Gelmiyecek mi?

NAİLİ. — Merak buyurmayın beyefendiciğim. Gelmez olur mu, geldi..

ALİ RIZA. — Nerede, göremiyorum.

NAİLİ. — İşte beyefendiciğim işte, baştan üçüncü, iki damın arasında sandviç gibi, (gösterdiği adam cambazhane klavnlara benzeyen, muşmula suratlı, matruş bir ihtiyardır.)

ALİ RIZA, kurşunla vurulmuş gibi.—Baştan üçüncü mü dediniz, profesör o mu, ya!.. (Büyük bir ümitsizlikle iskemleye çöker, Naili koşarak ikinci devre başlayan alayın önüne geçer, fakat o esnada profesör sendeler, yanındaki kadınla beraber dolaba çarpar, dolabın kapısı açılır ve bozulan alayın müdahalesine rağmen, üstüste yataklar devrilmeye, üstlerinde ve aralarındaki leğenler, teneke ve saire odanın ortasına fırlamaya başlar, Ali Rıza Bey bu defa oturduğu yerde ellerini yüzüne kapar..)

ÜÇÜNCÜ PERDE BİRİNCİ TABLONUN SONU

ÜÇÜNCÜ PERDE

TABLO II

(Ali Rıza Bey'in korkunç ve iğrenç bir sefalet rengi bağlamış odası, kütüphane artık büsbütün boş, karmakarışık eşya haraplıktan dökülür. Sahne dışardan gelen ve aynı zamanda ağızla söylenen bir tango sesi, kahkaha ve çığlıklar içinde aydınlanır.)

SAHNE I

ALİ RIZA, HAYRİYE, NECLÂ, LEYLÂ sonra
NAILİ ve AYŞE

ALİ RIZA, zayıf adamlarda arasına görülen bir hiddet krizi içinde, Leylâ kanapenin üstüne kapanmış huçkuruyor. — Emrediyorum, ben bu ailenin reisi değil miyim, emrediyorum size..

NECLÂ, önüne geçer ve yalvarır. — Baba çıldırdın mı, Ayşe'yi gönderdik, şimdi gelir, Allahasına kendine gel, rezil mi edeceksin bizi..

ALİ RIZA. — Ben sizin ciğerinizin içini biliyorum, beni gene aldatacaksınız, babanızı saçıyla, sakalıyla maskara gibi parmağınızda oynatmaktan utanmadınız, laf istemem, şimdi anlamalıyım bu meseleyi..

HAYRİYE. — Ayaklarını öpeyim Ali Rıza Bey, niçin söz anlamıyorsun.. Vallahi senin zannettiğin gibi değil..

ALİ RIZA. — Çekil kadın, sebep sen değil misin zaten, bırakın beni, madem ki siz çağırılmıyorsunuz ben kendim, (kapıya yürürken kapı açılır, Ayşe Naili'yi sürükliyerek odaya sokar, Naili'nin başında kotyon külah, elinde düdüklü bardak.)

NAILİ, şaşkın. — Hayırdır inşallah bütün aile burada.

ALİ RIZA. — Kapıyı kapatın, kapıyı diyorum size.

NAILİ. — Ne oluyoruz Allah rızası için?.

ALİ RIZA. — Beyefendi sizi eğlenenizden ayırdım, beni affedin, fakat mecburum denize düşen yılan sarılır, sizden meded umacak hale düştüm ben. (Sözünün arkasını getiremez, huçkurarak kendini yere atar.)

HAYRİYE. — Ali Rıza Bey, bunca senelik karnım, derdim kendime yetiyor zaten, etme bunları bana, ihtiyar adamsın öleceksin.

NECLÂ. — Baba ne yapıyorsun bize acı mıyormusun?

AYŞE. — Baba, babacığım.

HAYRİYE. — Bak Naili Bey'i istiyordun, o da geldi, kendine gel güzel güzel konuşalım, vallahi bu iş zihninde büyüttüğün kadar değil, göreceksin yarın her şey nasıl yoluna girecek..

NECLÂ, bardakla gelir. — Bir parça su iç baba, (babası iki yudum içer, eliyle alnını ıslatır, yakasının düğmesini çözer.)

NAİLİ, bu manzara karşısında sarhoşluğundan ayrılmış. — Ne oluyoruz hanımefendi rica ederim, beyefendi, neden meraklandı..

HAYRİYE. — Ne olacak, deminki rezaletten sonra. (*Leylâ'yı göstererek.*) Kız buraya geldi, ayıbp bayılmaya başladı, kavgayı olduğu gibi anlatmaya mecbur olduk, bu sefer de o bu hale geldi, söz anlatamıyoruz, ne çıkmaz canım varmış..

NAİLİ. — Allaha emanet efendim, Allaha emanet efendim düzelir, ben aranızda olduktan sonra halledilmeyecek mesele yoktur, yüreğiniz rahat etsin..

HAYRİYE. — İlle Naili Bey'i bulun diye tutturdu, aksi gibi siz de ortada yoktunuz..

NAİLİ. — Benim başında derd bir değil hanımefendi, kaptan bu gece yüklü geldi, burada da bira, şarap, konyak eline ne geçtiyse içti, oldu bir zır deli, başladı kadınlara sarkıntılık etmeye, nezih bir aile ocağında böyle rezalet olur mu, burası bar değil, meyhaneye değil, benim oğlanla beraber dışarı aldım, aman kaptan, etme eyleme diye nasihat verdimse de bu defa mühendisi kovacaksınız, şimdi diye kalktı, meğer Mediha'yı mühendisten kıskanıyormuş, herif, siz kovmazsanız ben keratayı bacağundan tutar sokağa atarım diye salona yürümez mi, yapar mı yapar, siz bilmezsiniz teyzeciğim, ötekilerin ehemmiyeti yok ama rakı ile bira biraraya geldi mi insana yaptırmayacağı halt yoktur, oğlumla önüne geçelim dedik, fakat kaptan dev gibi adam, oğlanı bir yumrukta yere devirdi, ben bilirdim yapacağımı amma temiz bir aile muhitindeyiz yoksa..

NECLÂ, kendine gelip ayağa kalkmak isteyen babasına. — Otur baba, oturduğun yerde, konuş, yorulma, bak artık iyisin..

ALİ RIZA. — Peki öyle olsun, beyefendi, deminki sözlerim ve taşkın hareketlerim için beni affedin..

NAİLİ. — Aman beyefendiciğim, estağfurullah, ayaklarınızı öpeyim..

ALİ RIZA. — Mazur görün beni, her zaman sinirlerime hâkim olamıyorum, sizi eğlenmenizden alıkoydum, ben kimseyi rahatsız etmek istemem, fakat mecburum, mutlaka öğrenmek istediğim şeyleri bana sizden başka kimse söyleyemez..

NAİLİ. — Emredersiniz beyefendi, emredersiniz, sizi dinliyorum..

ALİ RIZA. — Belki abes olacak, lütfen şu başınızdaki külâhı çıkarsanız, mesele çok ciddi olduğu için.

NAİLİ. — Emredersiniz beyefendi, emredersiniz, Ayşe birdenbire beni yakalayınca şaşırardım da..

ALİ RIZA. — Hürriyetinize karışmaya hakkım yok, fakat o başınızda durdukça..

NAİLİ. — Üzülmeyin beyefendi, gitti bile, (*külâhı yere atar.*)

ALİ RIZA. — Beyefendi, ben bu kalabalığın ortasında yapayalnız bir adamım, siz senelerdenberi evimin içindesiniz, ailemin işlerini ve içyüzünü benden iyi biliyorsunuz, kimsiniz, nesiniz, nereden geldiniz bilmiyorum, fakat mutlaka bir şeye sarılmaya mecburum, o kadar yalnız ve çaresiz, (*Leylâ'yı göstererek.*) Kızımın nişanlısı bugün sokakta kavga etmişler, elbirliği ile barıştırmışsınız, fakat aradan iki saat geçmeden kavga yeniden alevlenmiş, kızımın içerdeki kalabalığın ortasında nişanlısına tokat atmış, nişan yü-

züklerini türlü hakaretlerle birbirlerinin yüzüne fırlatmışlar, Abdülvahap Bey de bir daha dönmek üzere çıkıp gitmiş..

NAİLİ. — Evet beyefendiciğim, hakikaten sokakta ileri geri atışmışlar, eve bir parça şeker renk döndüler, neyse araya girip barıştırdık, gelininiz Ferhunde Hanım'ın da çok himmeti oldu doğrusu, gel gelelim buyurduğunuz gibi, iki saat sonra kavga yeniden alevlendi, Leylâ Hanım hırsını yenemiyerek bir tokat attı, gerçi böyle ufak tefek şeylere kızmak doğru değil ama, ne kadar olsa serde bir parça bedevilik var, hasılı Abdülvahap Bey çıkıp gitti..

ALİ RIZA. — Anlamak istediğim şu, bu gidış kat'i mi?

NAİLİ. — Değildir inşallah beyefendiciğim değildir, yarın ayık kafa ile düşünüp taşındıktan sonra öyle umarım, bendeniz yarın sabahtan tezi yok dam-larım oteline, anan yahşi, baban yahşi, bulurum aralarımı..

ALİ RIZA. — Korkuyorum ki bulamayacaksınız, ne saklayım ben Suriyelinin tonunu zaten beğenmiyorum.

NAİLİ. — Size öyle gelmiş beyefendi, gelir gelir, gelmez olur mu, Leylâ gibisini o rüyada göremez.

ALİ RIZA. — Naili Bey gelmeyecek, siz bana inanın..

NAİLİ. — Peki efendiciğim tutalım ki gelmeyecek, fakat gelmeyecek de kıyamet mi kopacak, eşekliğine doymasın; gelmeyecekse, Leylâ sokakta kalacak değil ya, Leylâ yumurta içi gibi kız, elini öpene veririm, siz öyle ufak şeyler için tatlı canınızı sıkıntıya sokmayın..

ALİ RIZA. — Beyefendi, kimdir bu Suriyeli, nasıl adamdır, bilmiyorum, bilmeğe de uğraşmadım, hattâ daha açıkçası sağlam ayakkabı olduğunu da zannetmiyorum, fakat gene de onu kaçırmaktan korkuyorum, çünkü o benim son ümidimdir, son ümidim anlıyorsunuz? Kızımın ondan evvel de etrafında doluşanlar oldu, orta yaşlılar, memurlar, tüccarlar, serbest meslek sahipleri, fakat hangisini bir parça eşeledimse altından ya bir serseri, ya bir dolandırıcı ya bir.. (*tamamlamaz.*) Beyefendi bu adam mutlaka geri gelmeli, bir serseri, bir dolandırıcı da olsa, bu işin daha fazla beklemeye tahammülü yok, anlıyor musunuz, kızlarımın en iyisini kaybettim, Fikret yok artık, oğlumu kaybettim..

HAYRİYE. — O nasıl söz Ali Rıza Bey..

ALİ RIZA. — Kaybettim.

HAYRİYE. — Neden kaybedeceksin, oğlun için böyle bir şey söylemeye nasıl dilin varıyor.

ALİ RIZA. — Sen bana inan, kaybettik Şevket'i.

HAYRİYE, haykırır. — Şom ağızlı baykuş, oğlumuzu çekemiyenler ona iftira ettiler, biliyorum, insan olanın başına neler gelmez, sen mutasarrıfken sana da iftira etmediler mi?

ALİ RIZA. — Bu öylesi değil.

HAYRİYE. — Sen artık ne söylediğini bilmez hale geldin.

ALİ RIZA. — Bilmiyorum doğru, fakat sen iki gün iki gecedir oğlunun nerede olduğunu biliyor musun?

HAYRİYE. — Bir iş için Bursa'ya gönderdiler, (*bir den ciğlek kopararak, kocasının yakasına sarılarak.*) Ha? Ne demek istedin sen?

ALİ RIZA. — Bırak yakamı.

HAYRİYE. — Çocuğumuz ne oldu?

ALİ RIZA. — Çocuğumuza bir şey olmadı, yaşıyor, (*sükûnetle ağlar.*) Çocuğumuz ölmüş olsaydı böyle utanarak mı ağlardım?..

HAYRİYE. — Benden sakladınız. (*ağlar.*)

ALİ RIZA. — Kimsenin kabahati yok, ben sakladım, yalnız ben biliyordum, fakat belki yarın gazetelerin yazacağı bir rezaleti ne için sakladım, kimden sakladım, bunu da bilmiyorum, Şevket'i iki gün evvel tevkif ettiler..

HAYRİYE. — Zalimler, benim elmas gibi çocuğum..

ALİ RIZA. — Gene de öyle yavrucak, fakat onu tevkifhanenin karanlık bir odasında benim gibi ağlayarak dinlememiş olanlar öyle demiyorlar, çocuğumun bu hale nasıl düştüğünü anlamıyorlar, (*kinle.*) Bırak bu gözyaşlarını hanım, geç kaldın, oğlumuzu yorgunluktan sararmış yüzüyle, koltuğunun altında gramofon plâklarıyla evden eve sürüklediğimiz geceleri unutma, ayak üstünde mum gibi eriyerek bu geceye benzer geceleri unutma, bu gecelerin sabahında bir dakika gözünü yumup dinlenmeden gene işinin başına koştuğu sabahları gözünün önüne getir, yavrucağın eline ne geçiyordu, bu değirmen neyle dönüyordu, Şevket muhakkak mahkûm olacak..

HAYRİYE. — Öyledir de ne diye haber vermedin, hiç omazsa bu daveti yapmazdık.

ALİ RIZA. — Olmuş olmamış ne farkı var, sonra bir ümit, Şevket'e belki yardımı dokunacak, bir nüfuzlu adam bekliyordum, yerine bir karnaval maskarası çıktığını görünce.. (*Naili'ye*) beyefendi, Su-

riyelinin geri gelmesine niçin ehemmiyet verdiğimi anladınız mı?

NAİLİ. — Çok üzüldüm. Şevket Bey'e vallahi beyefendi, gene de değildir inşallah.

ALİ RIZA. — Oğlumun meselesini sizinle konuşmaktan bir şey çıkmaz, öteki mühimdir, şimdi Vahap Bey'i evime sokan sizsiniz, onu bana tekrar getirecek gene ancak siz olabilirsiniz, (*yeisle.*) Fakat getiremeyeceksiniz değil mi?

NAİLİ, sıkıntılı. — Vallahi ne diyeyim bilmem ki beyefendi, bendeniz de şaşırardım kaldım..

ALİ RIZA. — Ne diyeceğinizi biliyorsunuz, fakat söylemek istemiyorsunuz, elinizi öperek mi yalvarmalı?

NAİLİ. — Beyefendi, yalnız konuşacağız o halde.

ALİ RIZA. — Ortaya düşmemiş nemiz kaldı?

NAİLİ. — Hayır, yalnız olmazsak mümkün değil.

ALİ RIZA, — Öyle olsun, (*emir vermek için döner.*) Fakat nereye gidecekler? Yahut gideceğiz?..

NAİLİ. — Bir köşede konuşuruz, zaten çok değil..

ALİ RIZA, öne gelirler. — Vahap tekrar gelmeyecek değil mi beyefendi.

NAİLİ. — Galiba beyefendiciğim, Vahap sokağa çıktığı zaman ben de arkasından fırladım, karın tipinin içinde belki on dakika bir çeyrek uğraştım fakat zannediyorum ki bu iş bitmiştir, mamafih yarın bir kere daha,

ALİ RIZA. — Bırakın onu, sebep, kısaca sebebini söyleyin..

NAİLİ. — Kısaca sebep, Leylâ'nın huysuzluğu, kıskançlığı, o kadar nasihat verdim, bana mı deme-

di, iyi kız, hoş kız, fakat lâf anlamıyor, Vahab'ı idare etmesini bilemedi..

ALİ RIZA. — Ne yaptı?

NAİLİ. — İncir çekirdeği doldurmayacak şeyler, nişanlısından Neclâ'yı kıskanmaya başladı, olacak şey mi? Abdülvahap'ın Neclâ'yla dansetmesine, şaka etmesine şişindi, kendisi de gûya onu kıskandırmak için münasebetsizliklere başladı, bazı gençlere temayülü varmış gibi yaptı, vallahi fenalıktan değil, arzettiğim gibi, nişanlısını kıskandırdı, derken bu defa arap pirelendi, onlar ne olsa mutaassıp insanlar, sosyete hayatını bizim gibi hazmedemiyorlar, derken dırıltı büyüdü, etmeyin eylemeyin diye aralarını bulmaya çalıştımsa da kim ipler? Derken arap kaabalığın içinde tokat yiyip kovulunca... Netice mâlûm..

ALİ RIZA. — Sokakta çok ısrar ettiğinizi söylüyorsunuz, ne dedi?

NAİLİ. — Benim artık o eve dönmeme imkân yok, dönersem söyleyim, böyleyim dedi, söylemeye teeddüp ederim, anlıyorsunuz ya, bir şey daha söyledi ama cesaret edemiyeceğim..

ALİ RIZA. — Haydi Naili Bey, benim için artık dinlenmeyecek bir şey kalmamıştır..

NAİLİ. — Elçiye zeval yok beyefendi, olacak şey değil ya, madem ki ısrar buyuruyorsunuz, o halde söyleyeyim, Vahap Bey dedi ki: Bu aileye büyük hürmetim vardır, ezeli bağlılığım vardır, Ali Rıza Bey'e baba dedim, çocuklara kardeş dedim, eğer şayet isterlerse bu gene olur..

ALİ RIZA. — Ne demek?

NAİLİ. — Arzettim ya elçiye zeval yok, Leylâ ile artık birleşmemize imkân yok, fakat Ali Rıza Bey'efendi bana Neclâ'yı lütfederlerse..

ALİ RIZA, çıldırmış gibi. — Ne dediniz?

NAİLİ, korkmuş. — Arzettim, ben arada elçi..

ALİ RIZA, bağırarak. — Çocuklar hepiniz buraya, (herkes etrafını alır.) İnsan hakikaten Tanrı yapısı, nelere dayanıyor, artık isyan kabiliyeti de tükendi bende, bu Abdülvahap Bey ne teklif ediyor bilir misiniz, Leylâ'dan hevesini aldı, ondan bir iki yaş daha körpe olan Neclâ'yı istiyor.. (Bir vaveyla kopar.)

HAYRİYE. — Alçak, rezil.

LEYLÂ, hıçkırarak. — Anladınız mı niçin o herifi kovduğumu şimdi, suçu hep bana yüklüyordunuz..

HAYRİYE. — Bu kadar namussuzluk nasıl akla gelirdi?

ALİ RIZA. — Naili Bey, yarın onu benim tarafımdan görürsünüz, kürkü, yüzüğü, daha nesi varsa başına atarsınız..

NECLÂ, değişik bir sesle. — Baba, (ona dönerler.) Baba o kadar acele iyi değil..

ALİ RIZA. — Ne demek?

NECLÂ. — Düşünmek lâzım baba..

ALİ RIZA. — Neyi?

NECLÂ. — Ne hakla kısmetime mâni oluyorsunuz baba, sırtıma bir manto istediğim zaman Eminiyet Sandığının borcu olduğu gibi duruyor diye yüzüme bağırın sen değil misin? Bir çorap için bir gömlek için, yer demir, gök bakır.. Gemisini kurtaran kaptan diye kurt gibi uluyan sen değil misin? O halde ayağıma gelmiş iyi kötü kısmeti ne hakla tepmeye kalkıyorsunuz?

ALİ RIZA. — Anlamıyorum, anlamıyorum.

NECLÂ. — Açık baba, bizi zaten başından atmak istemiyor musun, o halde? Madem ki beni isteyen var, atarsın gider, bir boğaz eksilir başından..

HAYRİYE. — Çıldırın mı Neclâ. Kardeşine bunu yapan alçağa.. ne, nasıl olur da?

NECLÂ. — Bırak anne, hangi yüksek bu kapıyı çalıp beni isteyecek sanıyorsun.

HAYRİYE. — Sen hakikaten ahlâksızmışsın Neclâ..

LEYLÂ, *birden coşarak.* — Hem ne ahlâksız, onu sen baştan çıkardın..

NECLÂ. — Haşâ, ben öyle bir şey yapmadım. Senin asık suratından, huysuzluğundan bıktı adam, ben çağırmadım, kendi geldi, adam olsaydın da dört elle sarılsaydın..

LEYLÂ. — Kaltak, namussuz, kaltak.. (*Saldıracaktır, araya girerler.*)

NECLÂ, *haykırarak.* — Sırtına iki paralık bir lutr manto geçirdin diye ne oldum delisi oldun değil mi? Öksürükten ciğerleri dökülen parmak kadar kızkardeşinden bir eski çorabını esirgedin, zengin karısı oluyorum diye hepimize tepeden baktın, Allah senin gibilerin burnunu böyle kırar işte, ahlâklı hanım. (*Kudurarak ve ağlayarak.*) Babam bir fanila için üstüme yürüdüğü gece bana karşıdan güldüğünü unuttum mu sanırsın? Kocam yeni kürk aldığı zaman eskisini sana vereceğim dediğini unuttum mu sanırsın, (*kürkü yakalar, fırlatarak.*) Şimdi ben başım gözüm sadakası onu sana bağışlıyorum. (*Kapıyı açarak kudurmuş bir hal almış olan çalgı ve kahkaha gürültüleri içine fırlar, arkasından Naili*

ve Ayşe, Leylâ yerde anasının kucagında baygın, Ali Rıza Bey bir zaman başını masaya dayayarak durur, sonra yakasını, kiravatını sökerek sendeleye sendeleye pencereye yürür ve açarken sahne karar-maya başlar, dışarda tipi o kadar şiddetlidir ki panjurlar çarpar, bir cam kırılır. Biraz sonra tam karanlıkta savrulan kara, uluyan rüzgâra karşı Ali Rıza Bey'in vahşi çığlığı işitilir..)

ALİ RIZA. — Yaprak dökümü.. Anladık yakamı bırakmayacaksın, ama elimde bir tane de mi kalmayacak?

ÜÇÜNCÜ PERDENİN SONU

DÖRDÜNCÜ PERDE

TABLO I

Düzce'de Fikret'in evi, fakir ve kasvetli bir misafir odası, sahne yarı karanlık, Ali Rıza Bey oturuyor, Fikret yanında ayakta, Ali Rıza Bey'in saç ve sakalında artık tek bir siyah kalmamıştır, hafif bir felç geçirdiği için vücudunun bir tarafında ve dilinde belli belirsiz bir ağırlık vardır..

SAHNE I

FİKRET, ALİ RIZA

FİKRET. — Sonra baba, Şevket Ferhunde'nin ayrılmasına çok üzülüyor mü?

ALİ RIZA. — Ben de evvelâ ondan korktum Fikret, Ferhunde'nin, bizi bırakıp gittiğini hapishanede ben haber verdim, Şevket'e. Kocasına bir mektup bırakmıştı, gene böyle karanlık bir akşam vaktiydi, mektuba şöyle bir göz gezdirdi, bu işin ergeç böyle biteceğini biliyordum baba, fakat bu kadar çabuk kurtulucağımızı ummuyordum, dedi.

FİKRET. — Sakın izzetinefsine ağır geldiği için böyle söylemiş olmasın.

ALİ RIZA. — Zannederim ki hayır, yavrucuğum.. doğruyu söylemeyeceği zaman sustu, benden kaçtı, fakat yalan söylemedi..

FİKRET, masanın üstündeki lâmbayı yakar, sahne tam aydınlanır. — Akşam ne kadar erken oluyor, (Biraz sonra.) Sonra baba?

ALİ RIZA. — Ev satıldıktan sonra Üsküdar'da iki odalı bir kira evine geçtik, kardeşlerin Bağlarbaşı'ndaki ev için cehennem diye haykırıyorlardı. (Gülümser ve susar, sonra devam eder.) Leylâ o gecedan sonra yatağa düşmüş, haftalarca başım başım diye haykırıştı, fakat bu eve geçtiğimiz zaman onun hastalığı sessiz bir devreye girmiş bulunuyordu, tanınmayacak kadar zayıftı, bazan günlerce bir kelime söylemeden yatıyordu, artık hiç bir şeye hırçınlaşmıyor, kaderine boyun eğmiş görünüyordu, ben hâlâ küskündüm, uzun zaman yüzüne bakmak içimden gelmedi, fakat bir gün ayrılık kokuları kokmaya başlıyor diye münasebetsiz bir söz sarfedince, eh ihtiyarlık sefil çocuğuma yeniden yüreğim yanmaya başladı, (gözlerini siler.)

FİKRET. — Yoruldunsa sonra anlatırsın baba.

ALİ RIZA, başıyla hayır der. — Leylâ bahara doğru bir parça ayaklandı, anasıyle beraber sokağa çıkmaya başladı, doktor gıda, hava demişti, (elini sallayarak.) Gıda... Fakat buna mukabil bol hava alabilirdi, kâh annesi, kâh Ayşe onu Şemsipaşa'da deniz kıyısında güneş almaya götürüyorlardı, soğuk hâlâ kesilmemişti, rüzgârlı bir günde annen, seni böyle ipince ceketle çıkarmaya cesaret edemem dedi.. Biraz sonra elinde bir bohçayla girdi. Baktım, ötekinin bıraktığı manto.. Görmeyim diye dışarı çıktım, aradan bir iki ay geçti, Leylâ artık hasta değildi, fakat her gün sokağa çıkmakta devam ediyordu, artık annesini de yanına almıyordu, bir kırık el aynasında saatlerce

yüzünü, dudaklarını boyar, ötekinin başım, gözüm sadakası diye haykırarak bıraktığı manto sırtında so-kağa uğrar, ortalık karardıktan sonra eve dönerdi, niçin göz yumdun diyeceksin Fikret... Fakat...

FIKRET. — Hayır baba, sana artık hiç bir şey söylemeyeceğim..

ALİ RIZA. — Nihayet bir gün onu yabancı bir er-kekle gördüklerini bize haber verdiler, hesap sordum, verdi, hem nasıl, (*âni bir hiddetle.*) Şimdi evimden defol diye bağırarak üstüne atıldım, zaten dur desen duran kim dediğini hatırlıyabiliyorum, bu senin lü-zumundan fazla ehemmiyet verdiğin hastalığım o ge-ceden Fikret..

FIKRET. — Helecanlanma baba, daha çok vak-timiz var, sonra konuşuruz.

ALİ RIZA. — Bir şey kalmadı ki zaten çocuğum, o da gittikten sonra sürüsünü dağıtmış çoban gibi yalnız kaldık annenle.

FIKRET. — Bir de Ayşe.

ALİ RIZA. — Onu hiç hatırlatma, o günden son-ra Leylâ'nın sözü geçmedi, evimizde fakat birçok ay-lar sonra bir gün.. Bilmem aklında mı Fikret, bir re-sim çıkarmıştık vaktiyle, bir bayram günü Üsküdar çarşısında, Şevket'le sen ayakta iki tarafımda, çok küçük olan Neclâ kucağımda. Leylâ da ayaklarımın dibinde diz çökmüş, ellerini dizlerime koymuş...

FIKRET. — Hatırlıyorum baba.

ALİ RIZA. — Nasılsa elimizde kalmış o resimden makasla Leylâ'yı kesip atmıştım, fakat elleri dizimde kalmıştı, bir gün Ayşe bir münasebetsizlik yaptı, şu ellere bak baba, Leylâ ablam dizlerine sarılarak sana yalvarıyor gibi değil mi dedi, resmi de silkeleyip at-

tım, yumurcak bir daha onun adını ağzına almya-caksın diye bağırardım, fakat artık onun dizlerime sa-riılan elleri gözümün önünden gitmedi, (*gözlerini si-ler.*) Ah ne kepezelik bu ihtiyarlık..

FIKRET. — Baba...

ALİ RIZA. — Hiç bir şey kalmadı kızım, mü-kemmel bir plân hazırlanmıştı gene. Leylâ'nın gene hasta olduğuna dair haberler veriyorlardı bana; son gece boyalı ağzını yana çarpıtarak, gözlerini nefretle küçülterek bana meydan okuyan Leylâ gidiyor, hasta Leylâ tekrar sessiz sedasız karşımda yatmaya başlı-yordu, en sonra beni büsbütün yıkıp aşındırdıklarını zannettikleri bir günde Leylâ'yı tekrar karşıma çı-kardılar, bir yandan da annen ağlayarak ellerime sa-rılıyordu. Artık uğraşmaya kuvvetim kalmamıştı, sizin ayrılmanız kabil değil görüyorum, ben aranız-dan çıkacağım dedim, annen birçok uğraştıktan son-ra, sen sakat bir ihtiyarsın, bu halle nereye gidersin dedi, nereye mi giderim? Çantama birkaç parça eş-ya kodum.. (*Vehbi elinde bir dolu mendille kapıdan görünür.*)

SAHNE II

Ervelkiler, VEHBİ

VEHBİ, 50 yaşlarında kır saçlı bir adamdır, ar-kasında yakası kapalı, boz renkli bir avcı ceketi, ba-caklarında dolak vardır. — Akşam şerifler hayır ol-sun beyefendi.. (Fikret'e.) Beybaba biraz yatıp din-lendi mi?

FIKRET. — Ben yemekle uğraşırken biraz ka-nepeye uzandı..

VEHBI. — Vallahi beyefendi gene dayanıklı maşallah, ben o kamyonla Adapazarı'na her gidip gelirken iki gün hasta olurum, hele Hendek'ten buraya olan yol..

ALİ RIZA. — Hakikaten o kısım biraz bozukça çocuğum, fakat bilmem ben pek rahatsız olmadım.

VEHBI, Fikret'e. — Sen tarhana pişirdin mi?

FIKRET. — Hayır yemeğimiz yetiyor.

VEHBI. — Olmaz gözüm, yolcu demek çorba demektir.

ALİ RIZA. — Ziyam yok çocuğum, yarın pişirir.

VEHBI. — İstanbul hanımlarına pek dış geçmiyor beyefendi.

FIKRET. — Mutlaka istiyorsan, vakit var yaparım.

VEHBI. — Yok, nerde vakit var, o geçti artık, beyefendi ben geç kaldım ama kusura bakmayın, hoş her akşam daha geç geliyorum ya, bu gece şerefimize bir kaçamak yaptık.

ALİ RIZA. — Eksik olmayın çocuğum.

VEHBI, sigara yakar. — Bir sigara beyefendi.

ALİ RIZA. — Hiç içmem çocuğum.

VEHBI. — Ben de öyle pek müptelâsı değilim ya, sıkıntıdan biraz fazla gidiyoruz, o da olmasaydı çıldıracaktım bu son senelerde..

ALİ RIZA. — Allaha emanet çocuğum.

VEHBI. — Bu son birkaç yıl içinde işler çok fena gitti, burada, iki yıl üst üste ölü gözü kadar yağmur düşmedi topraklarımıza, belki bilirsiniz, buraları zaten çiftçi memleketi değildir, ancak kendimizi doyuracak kadar bir şey alırsak ne alâ; bu son yıllarda bu felâket de olunca.. Fikret belki anlatmıştır size.

ALİ RIZA. — Hayır çocuğum konuşmadık.

VEHBI. — Yabancılarımız değilsiniz, bizim birkaç parça toprağımız var, ama baktuk ki hayır yok, şimdilik başka bir iş tutalım bari dedik, biriyle ortaklaşa bir fırın işletmeye kalktım, lâkin insanın alacası içinde. Ortak ahlâksız çıktı, bizim akrabadan da olur ama hırsız, edepsiz, her çeşit insan çıkar akrabada, hasılıkelâm herif beni fena uğraştırıyor, bazan gece yarısına kadar fırından ayrılmıyorum. Hergün sabahdan akşama kadar elin iti, köpeğiyle hurgür edip kanımı oynattığım da caba..

ALİ RIZA. — Düzelir inşallah çocuğum.

VEHBI. — Nerde beyefendi, günden güne de batıyoruz, bereket versin kadından yana talihli çıktık, Allah razı olsun bizimkinin ısrarı falan yok, ekimizi belle etmeden yuvarlanıp gidiyoruz.

ALİ RIZA. — Fikret hakkındaki bu güzel sözleriniz beni çok sevindirdi çocuğum, o zaten çocuklarımızın en iyisidir.

VEHBI. — Cins kadın doğrusu, başımızda bir yatalak ana, üstelik de bunamış, üç çocuk anası şöyle böyle derim ama başkası çekmez kahrımızı, bizim zatiâlinize karşı da bir kusurumuz var ama..

ALİ RIZA, irkilerek. — Estağfurullah çocuğum.

VEHBI. — Mektupla emrettiğiniz parayı gönderemedik, çok mahcup olduk, fakat en dar zamanımızdı, kendimiz borçla geçiniyorduk, billahi..

ALİ RIZA. — Ne parası, ben sizden para istemedim çocuğum, sizden mektupla para istemek, demek o rezaleti de yaptılar..

FİKRET. — Meraklanma baba, anlıyorum, (*kocasına*) söylemedim mi sana, yazı, babamın yazısı değil, ne de olsa babam bunu yazmaz diye;

ALİ RIZA. — Belki daha fenalarını yaptım Fikret, fakat, bunu...

VEHBE. — Sıkılmayın beyefendi, insan olanın başına her şey gelir. (*Fikret'e.*) Sen yemek için davransan, beybabayı aç bırakmayalım, (*saate bakar.*) Bak yumurcaklar gene ortalarda yok, (*Hiddetle.*) Karanlığa kalırsanız, kemiklerinizi kırarım diye, daha dün gece tembih ettim.

FİKRET. — Geldiler, fakat senden korkuyorlar, görünmeye cesaret edemiyorlar.

VEHBE. — Gene ne haltettiler.

FİKRET. — Vallahi üzüleceksin ama, iyisi mi benden duy gene, sapanla eczahanenin camını kırmışlar?

VEHBE. — Ne; eczahanenin camını mı kırmışlar? Vay keratalar, tevekkeli değil, eczacı demin beni aramış, e hakları varmış gözüme görünmemekte.

FİKRET. — Kuzum Vehbi Bey, benim hatırımı sayarsan mesele çıkarma, zaten çok korktular, evden kaçmaya kalktular, bu seferlik de babanıza şefaah ederim diye vaadettim.

VEHBE. — Yine herifin kimbilir kaç liralık camını kıracaklar, ben bu yumurcakların boğazından aciz getirirken, bunu çatır çatır ödeyeceğim, sonra ses çıkarmayacağım, vay efendim, vay nerede bu bolluk.

FİKRET. — Yok yok, hiç olmazsa bu gece gü-rültü istemem.

VEHBE. — Bilirsin ki hatırımı sayarım, ama bu işte üstüme düşme, nene lâzım, sen keyfine bak, çocuklarımın terbiyesi bana düşer.

FİKRET. — İyi ama sen gene zavallıları kamçı-lıyacaksın, feryat kıyamet mahalle ayağa kalkacak.

VEHBE. — Gene kendi iyilikleri için, çocuk kısmını boş bırakmaya gelmez, bugün eczhanenin camı, yarın bizim kafamız...

FİKRET. — İyi ama kabahati bana yüklüyorlar, üvey ana çocukları hırpalatıyor diyorlar, ne olsa adım üvey ana.

VEHBE. — Onu söyleyen boyu kadar haltetmiş..

FİKRET, babasına. — Vehbi iyi insan fakat çocuklarına karşı çok sert.

VEHBE, Ali Rıza'ya — Demir tavındayken dövülür, doğru değil mi beyefendi.

ALİ RIZA, tereddütle. — Doğru.. Tabii doğru. Fakat Fikret'in belki bir parça hakkı var, çocuk ne olsa çocuktur, bazan tatlılıkla da pekâlâ yola getirilebilir onlar.

VEHBE. — Olmaz beyefendi, olmaz öyle şey. (*Bir sükûttan sonra, birdenbire.*) Zatiâliniz yaptınız, oldu mu? (*Ali Rıza şaşalar.*)

FİKRET. — Vehbi.

VEHBE. — Biz bir aileyiz, ben de bir oğlunuz sayılırım, beyefendi. Siz gün görmüş büyük mevkilerde bulunmuş, yüksek bir insansınız, başınıza bunca şeyler gelmesine darılmayın bana, bir parça gevşekliğiniz sebep olmuş, kim baş kaldırır, ağız açarsa vuracaksınız beline tekme, evin efendisi olayım da sakalımı çoluk çocuk eline vereyim, bana gelmez bu..

FIKRET, sert. — Vehbi, bunlar senin karışacağıın şeyler değil..

VEHBI. — Yoo, affedersiniz ama ben çocuk değilim, 50 yaşında adamım, bu yaşdan sonra huy değiştirecek değilim ya bana, çamurlu kunduralarla içeri girme dersin, emrin başüstüne, ama düşündüğünü söyleme dersin olmaz. (*Sıkıcı sükût.*) Hadi somurtma öyle, eczacının camını da yutuyoruz bu gece, beybabaya dua etsinler.. Ben elimi yüzümü yıkayayım, geliyorum sofraya. (*Çıkar.*)

SAHNE III

ALİ RIZA - FİKRET

FIKRET, sinirli. — Baba, Vehbi kabalık etti, kalbini kırdı..

ALİ RIZA. — Niçin kızım, hiç bir şey yok.

FIKRET. — Vehbi hakikaten fena adam değildir, fakat ne olsa fazla okuyup yazmamış, tahmin edersen ki bana da oluyor böyle şeyler, fakat hoş görmekten başka çare yok, işlerinin bozulması da bir kat daha acıpleştirdi adamcağızı..

ALİ RIZA. — Bunlar ehemmiyet verilecek şeyler değil kızım?

FIKRET. — Baba bir ufak demir karyolamız var, şuraya onu kuracağım sana.

ALİ RIZA. — Karyola mı, ne zahmet çocuğum, ben şu kanepede de yatarım, üstüme kalınca oir şey verirsin.

FIKRET. — Rahatsız olursun.

ALİ RIZA. — Bir gecenin ne rahatsızlığı olur.

FIKRET. — Ne söylüyorsun, bir gece mi, neden bu acele baba.

ALİ RIZA. — Gitmeliyim çocuğum, mecburum, işlerim var, çok işlerim.

FIKRET, derin derin bakarak. — İşlerin mi. (*Babası başını önüne eğip, Fikret lâmbanın fitili ile oynayarak.*) Baba, o gece sana ne söylediğimi unuttun mu, fakat, (*söyleyemez vazgeçer.*) Demek yarın yolculuk... (*Sahne kararırken ağlayarak babasını kucaklar.*)

DÖRDÜNCÜ PERDE, BİRİNCİ TABLONUN SONU

DÖRDÜNCÜ PERDE

TABLO II

Şık bir apartman holü.. Gramofon bir vals plâğı çalıyor, Naili ile Ayşe dansediyorlar.. Ayşe Fransız mektep formasiyle, Naili bozuk bir taşra memuru kılığında...

SAHNE I

AYŞE, NAILİ sonra LEYLÂ

AYŞE. — Bravo Naili Bey, siz dansı ilerletmişsiniz.

NAILİ. — Ne sandınız küçük hanım, dağdan mı geliyorum sandın beni?

LEYLÂ, *şık bir ropdöşambr ile gelir, sevinçle.* — Naili Bey, gözlerime inanamıyorum, nereden çıktınız ayol.

NAILİ. — Ah sevgili Lili, nihayet dünya göziyle görmek kismet olsun seni ha.

LEYLÂ, *kucaklamasına mâni olarak.* — Amaan, ben de isterdim ama enişte içerde, dehşetli kışkanç.

NAILİ. — Bize de mi?

LEYLÂ. — Erkek kedilere bile, yanında Lili demek bile yok, gayet resmî davranacaksınız.

NAILİ. — Ne yapalım, ona da eyvallah diyeceğiz, elverir ki sen mesut ol.. Enişte iyi adam ya..

LEYLÂ. — Son derece zeki, medenî, tabiat sahibi.

NAILİ. — Tabiat sahibi olduğu seni yakalansından belli.

LEYLÂ. — Bir kusuru, dediğim gibi kışkançlığı, başka bir kusuru da, bilmem ona kusur mu demeli, talihsizlik mi?

NAILİ. — Nedir?

LEYLÂ — Karısı, bırakabilse bugün nikâhımız olacak, fakat olmuyor.

NAILİ. — Sebep?

LEYLÂ. — Yeni kanun. Tevfik zengin adam, biliyorsun, şimendifer müteahhidi, ne kadar tazminat isterse vermeye hazır, fakat kadın kabul etmiyor, iki çocuğum var, ayrılmaya hakkım yok, diyor.

NAILİ. — Bu fena.

LEYLÂ. — Çocuklar bal gibi bahane, asıl mak-sat başka, Tevfik'in nasıl olsa bir gün benden baka-çağı, gene kendine döneceğini umuyor.

NAILİ. — Avucunu yalasın.

LEYLÂ. — Öyle ama, nasıl anlattırısın, Tevfik vaktiyle fakir bir mühendisken almış, bir türlü ba-sından atamıyor.

NAILİ. — Olur inşallah, o da olur, Tevfik Bey her zaman burada mı?

LEYLÂ. — Ne münasebet, adamcağız haftada iki gün uğrayabiliyor, o da ne güçlüklerle, kadın adamakıllı, eli bayraklı, iki kere polise cürmümeşhut yaptırmaya kalktı, bir kere benimle kavgaya geldi, atlatıncaya kadar başımıza hal geldi.

NAILİ. — Vah Lili'ciğim vah.

LEYLÂ. — Bereket versin işi Anadoluda olduğu için arasıra da izini kaybediyor, bir iki gece burada kalıyor.

NAILİ. — Geçer Lili, bu da geçer.

LEYLÂ. — Hep benden bahsediyoruz, ya siz, senelerdenberi sizden haber alamıyoruz, birdenbire ortadan kayboldunuz, gidiş o gidiş.

NAİLİ. — Ne yaparsın Lili hayat, benim buradaki memuriyet lâğvedildikten sonra Sivas'da bir tapu memurluğu buldum, çoluk çocuğu toparladığım gibi...

LEYLÂ. — Vah Naili Bey? sizin gibi zevküsefa düşkünü bir İstanbul'lu oralarda ne yapar?

NAİLİ. — Ne yapacak benim yaptığımı yapar, medeniyet götürür, burada haftada üç gece toplanıyorduk, orada her gece.

LEYLÂ. — Demeyin.

NAİLİ. — Yemin ederim, size, nezih memur ailelerini topladım, yerlilerin açık gözlerinden bir kısmı da edep ve namus dairesinde nasıl eğlendiğimizi görünce bize katıldılar, kim sanıyorsunuz Naili'yi küçük hanım, beni bir kırık gramofonla bir ıssızadaya atın, size balıklar ve martılarla bir bale tertip edeyim.

LEYLÂ. — Eh aşkolsun size Naili Bey, insan dediğin böyle olur.

NAİLİ. — Demin Ayşe dansı nasıl unutmadığıma şaşıyordum, hem burada dans hocasıyım ayol, hasılı her gece keyif, eğlence, yalnız başıma gelen o felâket belimi büktü, bilmem duydunuz mu?

LEYLÂ. — Evet Naili Bey, Tahsin'i kaybetmişsiniz..

NAİLİ. — Evet, zavallı sıpacığımı kaybettim, yavrucağ benim hayatta tek ümidim idi, sağ elimdi...

LEYLÂ. — Biz de çok üzüldük, ne oldu zavallıya?

NAİLİ. — Melun dert, devanâpezir... verem... ben yıkıldım, Lili yıkıldım, intihar etmeyi düşündüm, fakat gene düşündüm ki cesur olmak lâzım.

LEYLÂ. — Çok doğru Naili Bey.

NAİLİ. — Ne zannettiniz Naili'yi küçük hanım, bağrıma taş bastım, bastım kahkahayı, fakat Allah seni inandırсын, bazan tangonun o hazin nağmelerinde sipa o fidan gibi boyu ile birdenbire gözümün önüne geliyor, hem oynuyorum, hem ağlıyorum..

LEYLÂ. — Ne yapalım Naili Bey, hayat, bana izin verin, Tevfik'i yalnız bırakmayım, biraz sonra görüşürüz, çayı beraber içeriz, kuzum Ayşe eniştenin pantolonu elini öpüyor, hadi içerde bir ütü vur şekerim. (*Soldan çıkacağı zaman, sağ kapının açıldığını görür, döner, gülererek.*) Bak kim geliyor Naili Bey?..

SAHNE II

Evvelkiler, ALİ RIZA, HAYRİYE

(*Ali Rıza Hayriye'nin koluna girer, bir eliyle bastonuna dayanmakta ve çok güçlüğüle yürümektedir, beyaz faniladan şık bir kostüm, şık kesilmiş bir sakal. Bir tarafı tutmamaktadır. Yüzü büsbütün çarpılmış, dili daha ziyade ağırlaşmıştır, o artık bir çocuktur.*)

ALİ RIZA, karısına. — Bırak hanım, ben yürürüm diyorum sana.

LEYLÂ. — Çekil anne, babam çocuk mu? Kendi kendine yürüyemez mi?

ALİ RIZA. — Yürürüm elbette, koşarım bile istesem ben.

LEYLÂ. — Benim şeker babacığım, babaların en şekeridir, bak kim geldi baba?

NAILİ. — Beyefendi hörmetlerimi arzederim, sizi böyle afiyette bulduğum için çok memnun oldum.

ALİ RIZA. — Kim bu adam?

HAYRİYE. — Naili Bey'i tanımadın mı?

ALİ RIZA. — Doktor mu, doktor mu?

LEYLÂ. — Doktor değil baba, Naili Bey, hani Bağlarbaşı'ndaki eve gelirdi, sen otur da öyle konuşalım baba..

NAILİ. — Bağlarbaşı'ndaki ev, orada geçirdiğimiz geceler, hey gidi günler, hey Naili unutulur, fakat o gece unutulur mu?..

ALİ RIZA. — Nerde gördüm ben bu beyefendiyi, nerde gördüm?

HAYRİYE. — Hatırlıyamıyorsan yorulma..

ALİ RIZA. — Dur kadın, ben bunak mıyım, hatırlamaz olur muyum, ama nerede?

LEYLÂ, Naili'ye. — Babam çocuk gibi oldu.

ALİ RIZA. — Buldum, buldum, Naili Bey, senin bir külâhın olacaktı. Naili Bey, kırmızı yeşil bir külâh, tevekkeli tanıyamadım..

LEYLÂ. — Dedim ya, böyle şipşirin bir çocuk..

ALİ RIZA. — Nerde o külâh Naili Bey? Tevekkeli tanıyamadım, nerde o külâh?

NAILİ. — Beyefendi ben sokakta külâhla gezmeyorum ya, kim bilir nereye gitti, aşağı yukarı beş altı sene, belki daha fazla, bu kadar seneye külâh dayanır mı?.. (*Hepsi gülerler.*)

ALİ RIZA. — Ne tuhaf külâhtı o, (*Flördamur söylemeye çalışarak.*) Eey, eey.

NAILİ. — Beyefendi, madem ki siz istiyorsunuz ben öyle bir külâh daha bulurum, işimiz gücümüz zaten onu giyip, giydirmek, istediğiniz külâh olsun.

ALİ RIZA. — Neye gramofon çalmıyorsunuz çocuklar?..

LEYLÂ. — Babam hastalığından sonra çalgiya öyle bir düştü ki..

AYŞE. — Çalgiya, bir de tatliya, pastaya..

ALİ RIZA. — Pasta versenize, pasta istiyorum.

HAYRİYE, Ayşe'ye. — Tu Allahın cezası, yanında pastanın adını annemün diye bin kerre tembih ettim.

ALİ RIZA. — İştmiyor musun kadın, sen ne canavar seysin, pasta istiyorum diyorum.

HAYRİYE. — Peki, peki, bak şimdi çay içeceğiz.

ALİ RIZA titiz. — Beni aldatıyorsun canım, ne canavarsın, nerden düştüm senin gibi zalime canım, (*Leylâ'ya.*) Lili, prenses Lili, bu kadın bana zulmediyor, açıktan öldürüyor beni, pastaları kendi yiyor.

HAYRİYE, Naili'ye gülererek. — Bütün sıkıntısını çeken her cevrine katlanan ben, sonra herkes iyi ben fena, ben zalim? Ne çare kader..

NAILİ. — İnsan sevdiğine nazlanır teyzeciğimi, eh yaş da kemalini buldu inşallah, pasta istiyor, verirseniz, pasta iyi şeydir.

HAYRİYE. — Veriyoruz, fakat ne kadar yese gene açım diyor, sonra fazlası dokunur da..

ALİ RIZA. — Prensese Lili, bu anneni Tevfik Bey'e şikâyet edeceğim.

LEYLÂ. — Olur şeker babacık, Tefvik'e söyle-riz, o onun hakkından gelir... (*Naili'ye.*) Tefvik ile arası çok iyi, karşılıklı oturup annemle bizi çekişti-riyorlar..

NAİLİ. — Hay beyefendi hay, vallahi bu halde gördüğüme ne kadar sevindiğimi bilemezsiniz..

LEYLÂ. — Ayşe sen daha buradasın..

AYŞE. — Geliyorum abla.. (*Çıkarlar.*)

SAHNE III

ALİ RIZA, HAYRİYE, NAİLİ

NAİLİ. — Allah ağzınızın tadını bozmasın tey-zeciğim, sizi böyle gördüm dünyalar benim oldu, ger-çi ihtiyarlamış, fakat hakikaten çok iyi buldum bey-efendiyi.

HAYRİYE, uyuyan kocasına battaniye örter. — Öyle, çok şükür Naili Bey, fakat ölümlerden döndü..

NAİLİ. — Hastalık mı geçirdi?

HAYRİYE. — Hem nasıl, aah hep o dik kafacı-ğımın derdinden, araya deminki gibi esip savurur, sonra böyle uyuyup kalır, dedim ya küçücük bir ço-cuk.

NAİLİ. — Siz nasılsınız teyzeciğim, siz de artık iyisiniz ya..

HAYRİYE. — Pazarda Fatmacığın adı anılır mı Naili Bey.. Binde bir, benim de hatırımı soran olursa şaşıyorum, ben kim, hatır kim, size likör vereyim mi çaya kadar..

NAİLİ. — Sorulur mu teyzeciğim.

HAYRİYE. — İsteddiğiniz kadar buyurun, çekin-meyin evinizdesiniz.

NAİLİ. — Evimde böyle likör ne gezer teyzeci-ğim, sağ olun.

HAYRİYE. — O da ben de çok çektik, bir zaman bize darıldı, haylaz çocuklar gibi çantasını alarak evinden kaçtı, evvelâ Düzce'de Fikret'e gitmiş, fakat bir iki günden fazla barınamamış, o çocukta da elde yok, avuçta yok, kaba saba bir kocayla üç çocuk, bir hasta kaynağa arasında kendi yağı ile kavruluyor. Düzce'den sonra Karamürsel'de kendinden beter bir süt kardeşine misafir gitmiş, sonra uzun zaman izi-ni kaybettik, nihayet zavallıyı Guraba Hastahanesin-de bulduk, uzun zaman şurada burada sürünmüş, bit, pislik içinde kahvelerde yatmış, doktor çok ağır bir felç geçirdiğini söyledi, ağlayarak seni bu halde mi görecektim Ali Rıza Bey dedim, kendine de ettin ba-na da ettin, bereket versin halimiz vaktimiz düzelmiş-ti, biraz daha iyileştikten sonra Leylâ ile bir otomo-bile atarak buraya getirdik. Tefvik Bey de çok insan çocuk doğrusu, Leylâ'nın hatırı için en iyi doktorları getirdi, görüyorsunuz onu memnun etmek için elimiz-den geleni yapıyoruz.

NAİLİ. — Hayırlı kadınsınız teyzeciğim, Allah sizi başlarından eksik etmesin, Neclâ'dan haber alı-yor musunuz, bari o mesut mu?

HAYRİYE. — Hayır Naili Bey, kocasının Şam'da başka karısı varmış, birkaç kere mektup yazarak beni aldırım diye yalvardı, fakat elimde ne var benim, (*kapı çalınır.*) Bir dakika müsaade Naili Bey. (*Çıkar dış koridorda biriyle konuştuğu görülür, o esnada Naili acele acele likör içer. Hayriye Şevket'le girer.*)

SAHNE IV

Evvelkiler, HAYRIYE, ŞEVKET

HAYRIYE. — Gel Şevket, bir dakika içeri gel, yabancı yok. (*Şevket teredditle girer, o yıpranmış âdeta ihtiyarlamış çehresi, uzamış traş, sefil kalık kıyafetiyle tükenmiş bir insandır.*)

ŞEVKET. — Rahatsız etmeyim anne, bana mutlaka uğrasın diye haber göndermişsin, merak ettim..

HAYRIYE. — Bak kim var Şevket, Naili Bey.

NAİLİ, sevinçle. — Şevket Bey, ne sürpriz Yarabbi.

HAYRIYE, kocasını göstererek. — Yavaş, aman yavaş.

NAİLİ, alçak sesle. — Ne sürpriz, ne saadet..

ŞEVKET. — Evet Naili Bey, sokakta görsem belki tanımazdım.

HAYRIYE. — Sivas'dan izinli gelmiş. İstanbul'a ayak basar basmaz, ilk işi bizi aramak olmuş. Eksik olmasın, bizi sever Naili Bey..

NAİLİ. — Ne demek teyzeciğim, bir aile gibiyiz.

HAYRIYE. — Sana iyi haber var Şevket, çok iyi bir haber, zaten onun için mutlaka gelsin diye haber gönderdim, Tefik Bey sana iyi bir iş bulmuş, yeni yapılan şimendifer yolunda, Ankara'yla bilmem ne kışla arasında bir yol yapılmış..

ŞEVKET. — Ankara - Ulukışla..

HAYRIYE. — Evet evet, orada işte, devamlı bir işmiş, 120 lira aylık.. Yiyecek, yatacak bedava..

ŞEVKET, sevinçle. — Sahi mi söylüyorsun anne. Dehşet...

HAYRIYE. — Kışın galiba Niğde'de oturacaktıymışsınız. Fakat yazın ve baharlarda açıkta kalacaktıymışsınız, açık diyorsam gene öyle tarlanın ortasında değil, barakaları, çadırları varmış..

ŞEVKET. — Ne çıkar anne, bu hakikaten umulmaz bir şey, fakat doğrusunu ister misiniz, hâlâ inanmıyorum.

HAYRIYE. — İnan çocuğum, sen de çileni doldurdun, inşallah artık, iş olmuş bitmiş bile, seni bekliyorlarmış, Tefik Bey senin için bir mektup yazdı, onu alıp bilmem ne hanında görüşmeye gidecektmişsin, adresi zarfın üstünde yazılı..

ŞEVKET. — Bulurum anne.

HAYRIYE. — Fakat nihayet bir hafta içinde vazife başında bulunmalymışsın.

ŞEVKET. — Yarın bile giderim anne, ne işim var İstanbul'da, oteldeki birkaç parça eşyayı aldım mı...

HAYRIYE. — Kendine bir yeni elbise, bir parça çamaşır falan da almalısın, ben sana gene bir parça para hazırladım, (*cebinden bir zarf çıkarır.*)

ŞEVKET. — Eksik olma anne.

NAİLİ. — Şevket Bey, ayağım hakikaten uğurludur, tebrik ederim, iftiradan o misli görülmemiş haksızlıktan sonra..

ŞEVKET. — Bırakalım o eski hikâyeyi Naili Bey, haklı haksız iki buçuk sene çekecek çilemiz varmış, fakat doğrusunu isterseniz asıl felâket ondan sonra başladı, hangi kapıyı çalsam evvelâ tercümei halin diye soruyorlar insana, iki buçuk sene yattığını öğrendikleri gibi... anneme içimden inanmak gelmiyor dedğim onun içindi, (*Leylâ kapıda görünür.*)

SAHNE V

Evvelkiler, LEYLÂ

LEYLÂ. — Sen misin ağabey, annem söyledi mi.

ŞEVKET. — Söyledi, çok teşekkür ederim Leylâ.

LEYLÂ. — O ne söz ağabey, bir dakika müsaa-
de, mektubunu getireyim, (*çıkıyor.*)

NAİLİ. — Ne elmas kızdır şu Leylâ, Allah ada-
ma gönlüne göre verir... (*Leylâ zarfla gelir.*)

LEYLÂ. — Allah mübarek etsin ağbey, mesut
olursun inşallah, Tevfik burada, şayet görmek ister-
sen...

ŞEVKET. — Burada mı, haberim yoktu, (*Ley-
lâ'ya.*) Teşekkür etmek lâzım. Ayıp olur, teşekkür et-
memek, fakat rahatsız etmiyeyim, hele bu kıyafetle,
vallahi gene sen bilirsin amma...

HAYRIYE. — Öyle öyle Şevket, teşekkür ede-
ceğim kadar ettim, gene de söyleriz Leylâ'yla, sen gi-
derken bana uğrarsın değil mi?

ŞEVKET. — Elbette anne, o halde şimdilik Al-
lahaismarladık. (*Ayaklarının ucuna basarak babasına
yaklaşır, o bakarken babası gözlerini açar.*)

ALİ RIZA. — Kim o? Tevfik Bey mi?

ŞEVKET. — Hayır baba, benim, baba sana sevi-
nilecek bir haber.. Ben iş buldum...

ALİ RIZA, bir türlü açılmayarak. — İş mi? Gel
öpeyim seni benim güzel çocuğum, arslan oğulcuğum
benim.. (*Birden hıçkırır, şaşırırlar.*) Ba annen çok
fena, beni aç bırakıyor... (*Şevket çıkarken perde.*)

Reji Departmanında Neler Bulunur?

- İlk sayfada oyunun adı, yazarı varsa aktrisleri yer alır.

- Oyunun ya da filmi için adı, telif hakkının tutarı, ilk gösterimi.

- Oyun kişileri ve rol dağılımı. 2. sayfa.

- Yönetmen, dekor, ışıkla ma uzmanları, reji asistanları, sahne amiri, süflör, ^{erkek} süflöz, ^{kadın} süflöz, Gagırcı.

- Yazarın oyun üzerine söyledikleri, düşünceleri. 3. sayfa. (Yoksa yazarın biyografisi)

- 4. sayfada yönetmenin yorumu yer alır.

- Ekler;

1) Sahne genel planı: Mimari yapıda sahnenin kulisi, giriş çıkışını ^{gösteren} 1/50 ölçekli planı.

2) Dekor " " : Ne kadar dekor varsa o kadar çizim planı bulunmalı. 1/50 ölçekli.

3) Işıkla ma " " : Işıkların kapasiteleri, filtrelerin renkleri, aydınlatma açısı 1/100 ölçekli.

4) Dekor Taslağı : Dekorun perspektifi (Korsiden görünüşü)

5) Manangoz planları :

Reji Notları

Malzeme Listesi

Masraf Listesi

Uygutama Fotoğrafları